

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Aarskrift

udgivet af

Haslev Seminariums Elevforening

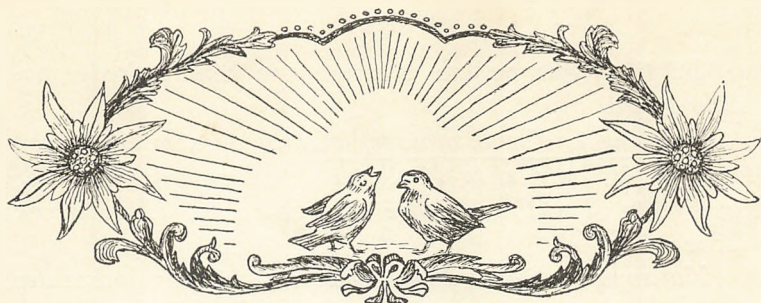
under Redaktion af

H. RØRBÆK MADSEN

.....
1 9 3 2
.....

INDHOLD:

	Side
1. Meddelelser til Elevforeningens Medlemmer . . .	3
2. N. H. Rasmussen: Haslev Seminarium i 1932 .	6
3. Nielsen Kværndrup (1908): Tjeneste ved Am- bulancen	15
4. P. Julius Damgaard (1924): Udsigt over Hoptrup	22
5. Ejnar Valfred (1925): Vers og Mennesker.	31
6. Jens C. Andersen (1927): Ogsaa en Klassetur .	37
7. Laurits Kaag (1920): Ungdoms Spørgsmaal. . . .	42
8. R. Kaae (1909): Sønderjylland som Turistland.	45
9. Jens C. Andersen (1927): Ungdomsbøn.	64
10. Fra Aar til Aar:	
I. Forflyttelser m. m.	65
II. Tilgang af nye Medlemmer	66
11. Regnskab for Aaret 1931—32.	67

Meddelelser til Eleveforeningens Medlemmer

Elevstævnet.

Efter vore Love skal der afholdes Elevstævne mindst hvert tredje Aar. Derfor skal der være Elevstævne til Sommer, da det sidste afholdtes 1930 i Tilknytning til Seminariets Jubilæum.

Elevstævnet afholdes paa Haslev udvidede Højskole fra 1.—4. August 1933. Stævnet varer to Dage — 2. og 3. Aug. — men som sædvanlig ankommer Deltagerne om Aftenen den 1. og rejser om Morgenen den 4. August. For øvrigt henvises til medfølgende Program.

Stævnet i Aar har en særlig Interesse derved, at det først dimitterede Hold (1908) i Aar holder 25 Aars Jubilæum. Derfor indbyder jeg herved ganske særligt Jubilæumsholdet til Stævnet. Kværndrup, der hører til Jubilæarerne, har lovet at holde Foredrag om Livet paa Sem. for 25 Aar siden og om Tiden derefter. — I Grunden er jo dette 25 Aars Jubilæum af lige saa stor Interesse som Jubilæet i 1930, og vi venter derfor god Tilslutning. Tidligere Stævnners Deltagere har haft mange Lovord om Stævnerne, fordi der skete det, som de forud tvivlede om kunde ske: at de gamle Minder blev helt levende i de gamle Omgivelser, og man følte sig igen som ung paa Seminariet. — Derfor er Programmet heller ikke overlæsset; men man

har Tid til at gaa og tale sammen paa kendte Steder om gamle Dage.

Foreningens Generalforsamling afholdes samtidig — med Beretning og Valg af to Medlemmer til Bestyrelsen. I Aar afgaar efter Tur Frk. Louise Skovgaard og Hr. Rørbæk Madsen.

Nu anmoder jeg indtrængende om, at man indmelder sig, inden den angivne Tidsfrist er udløbet, da det gør Ordningen lettere.

Haslevbogen.

Desværre maa jeg igen i Aar omtale vort Smertensbarn, Haslevbogen. Efter at jeg i Fjor — saa kraftigt som jeg kunde — havde opfordret til at indsende de tilsendte Skemaer, for at vi kunde faa Bogen færdig til Stævnet 1933, haabede jeg paa et gunstigt Resultat. Det hjalp ogsaa noget, idet en Del indsendte Skema og Fotografi; men der kom ikke nær nok til, at vi kunde udgive Bogen, og jeg ansaa Sagen for haabløs; men Villadsen er utrættelig. Han skrev til dem, der ikke havde indsendt, og han haaber stadig, det skal lykkes at faa Bogen ud. Imidlertid har heller ikke det frugtet tilstrækkeligt; men nu synes jeg, at hans Haab bør krones med Opfyldelse, og derfor opfordrer jeg endnu en Gang — den sidste — alle, som ikke endnu har sendt Stoffet, om at sende det til Lærer Willadsen, Melløse pr. Skævinge. Skemaer faas hos ham.

Aaret, der svandt.

Om Enkeltheder fra Livet paa Seminariet i det svundne Aar skal jeg ikke skrive, det gør nok en anden; men enkelte Tanker vilde jeg dog gerne give Udtryk for.

Det daglige Arbejde er gaaet omtrent som sædvanligt med en Del trættende Slid og mange gode Stunder. Vi, der arbejder her som Lærere, har Grund til Taknemlighed og Glæde, naar vi tænker paa Samarbejdet med vore Elever. Det kan gøre os ondt, naar vi ser, at Arbejdet er ved at overstige deres Kræfter; men til Gengæld

er det en Glæde at mærke deres Fremgang baade i Kundskab og Udvikling. Vort Haab er, at der fremdeles maa komme Elever til Haslev Seminarium, som kan gaa ind i den gode Tradition, der er skabt gennem snart mange Aar, og saa har vi i Aar haft den Glæde at blive »Bedsteforældre«, idet vi har fire Elever, der er Børn af gamle Elever. Vi venter stadig Tilgang fra anden Generation og faar saa Lejlighed til at »skue Forældrene i Børnene.«

Vi ser derfor Fremtiden i Møde med Fortrøstning, selv om Horisonten ikke er uden Skyer. Der kunde saaledes nok være Anledning til økonomiske Bekymringer. Ikke alene vil den ny Seminarieordning blive dyr at gennemføre; men Regeringen foreslaar en Nedsækering af Statstilskuddet til Privatseminarierne paa 10 pCt. Dertil kommer Udsigten til andre Indskrænkninger paa Grund af Arbejdsløsheden blandt unge Lærere. Enten det ordnes paa den ene eller den anden Maade, vil det true Økonomien, med mindre Problemet løses paa den Maade, at nogle Seminarier nedlægges.

Med den nye Seminarieordnings Gennemførelse staar vi ogsaa over for store pædagogiske Opgaver, som vi vel først helt kan se til Bunds i, naar vi har forsøgt at løse dem; men vi arbejder paa at forberede os til Løsningen. Det giver meget Arbejde, men har ogsaa sin store Interesse. Vi maa jo ikke alene gennemarbejde et stort nyt Stof, men ogsaa søge at tilrettelægge Arbejdet ud fra nye Synspunkter især med Hensyn til Arbejdsmaaden. Der bliver rig Lejlighed til at gøre nye Erfaringer, og Arbejdet paa de danske Seminarier vil i de kommende Aar frembyde rig Afveksling, inden det paa ny lægger sig til Rette i nogenlunde faste Former.

Selv om vi saaledes er i mange Slags Overvejelser og Brydninger af baade økonomisk og faglig Art, vil vi dog ingen Sinde tabe af Syne, at det væsentligste i vor Gerning kan lykkes trods alle Vanskeligheder, naar kun vi selv er villige til at lade os opdrage af Gud. Striden her-

for faar aldrig Ende, og vi takker hver gammel Elev, der er med til at løfte vore Hænder, naar de er ved at synke.

En kærlig Hilsen til alle gamle Elever.

M. LAMBERTSEN.

HASLEV SEMINARIUM I 1932.

Nu da Aarsskiftet atter nærmer sig, og 1932 synker i samme Grav som dets Forgængere, melder den for mig sædvanlige Opgave sig, at give Elevforeningens Medlemmer en lille Oversigt over, hvad der skete paa Seminariet i det.

Med Hensyn til Lærerkræfterne er de paa en enkelt Undtagelse nær de samme. De nye, der kom til, da vi i Fjor begyndte paa Uddannelsen efter den nye Ordning, og som jeg omtalte i forrige Aarsskrift, virker fremdeles ved Seminariet og ligeledes de, der nu snart i mange Aar har haft deres Gerning her. Frk. Alfrida Pedersen fejrede 25 Aarsdagen for sin Ansættelse som Haandgerningslærerinde den 1. Februar, ved hvilken Lejlighed hun, saavel af Seminariets Bestyrelse som af dets kvindelige Elever og sine Kollegaer, modtog Paaskønnelse for hendes dygtige Arbejde paa og for Seminariet i den forøbne Tid.

Da Lærer Frank, Forberedelsesklassen, i Juni Maaned blev ansat som Andenlærer ved Baarse Skole ved Præstø, antoges i hans Sted fra 1. August Lærer Emanuel Thanning, Eskebjerg, der dimitteredes herfra i Aar. Som sædvanlig har Fru Lambertsen Regning i Forberedelsesklassen og Lærer Thanning de andre Fag.

Paa selve Seminariet har Lærerne i det hele og store de samme Fag som i de tidligere Aar. Nu er det jo den sidste Klasse, der dimitteres efter den gamle Ordning til Sommer. 1934 dimitteres ingen, og i 1935 skulde saa de første Lærere og Lærerinder med den nye Uddannelse blive færdige.

Da jeg i Fjor skrev den sidste Aarsberetning, var Embedet som Overlærer ved Haslev Kommuneskole endnu ikke besat. Under 26. Januar udnævntes hidtilværende Lærer ved Viborg Kommuneskole J. A. T. Heltoft til Overlærer ved Skolen. Overlærer Heltoft, hvis Navn fandtes saavel paa Flertallets som Mindretallets Liste ved Sogneraadets Indstilling, er født 1889. Han dimitteredes fra Jelling Seminarium 1910. Senere har han taget Sanglærereksamen og suppleret sin Uddannelse ved Kursus paa Borups Højskole, Aarskursus paa Lærerhøjskolen samt Universitetskursus i Oxford. Han har tidligere blandt andet været Lærer ved Jelling Seminarieskole i 10 Aar og er derfor kendt med Undervisningen i praktisk Skolegerning. Han overtog fra det nye Skoleaars Begyndelse i Juni Maaned Ledelsen af III. Klasses Uddannelse i Praktik paa Kommuneskolen og skal som tidligere Overlærer Pedersen føre dem op i Faget ved Eksamen til Sommer.

Iøvrigt virker som tidligere ved Praktikundervisningen Lærerinde Frk. Claessen, Lærerne H. O. Nielsen, V. Thure og K. B. Nielsen. Lærer H. O. Nielsen førte III. Kl. op i praktisk Skolegerning ved Eksamen i April Maaned og havde efter Overlærer Pedersens Død som konstitueret Overlærer Ledelsen af Praktikundervisningen paa Skolen det sidste Skoleaar.

Jeg benytter Lejligheden til at bringe de Elever, der ydede et Bidrag til Overlærer Pedersens Minde min Tak. Ialt indkom ca. 2100 Kr., for hvilken Sum der dels anskaffedes et smukt Billede af Overlæreren til Lærerværelset paa Kommuneskolen, dels rejstes et smukt Minde paa Overlærerens Grav, og for Resten af Summen (ca. 1100 Kr.) indkøbtes Kreditforeningsobligationer, hvis Renter anvendes til trængende Konfirmanders Beklædning. Afsløringen af Mindesmærket, der er et sort Marmorkors med Overlærerens Navn og Data hvilende paa en do. Sokkel med Indskriften: »Rejst af Venner og Elever«, fandt Sted paa Aarsdagen for Overlærerens Død den 17. September. Red. Hansen, »Haslev Avis«, der er gammel Elev af Overlæreren, afslørede Mindestenen; endvidere talte som Repræsentant for Forældrene Arkitekt Halleløv og for Lærerne og Kollegaer Lærer H. O. Nielsen. Afsløringen overværedes af en talrig Kreds af Overlærer Pedersens gamle Elever og Venner i Haslev.

Seminariets Elevantal er omtrent det samme som i Fjor, hvilket maa kaldes godt under Hensyn til de vanskelige Tider (Landbrugskrisen, Pengevanskeligheder, Vanskeligheder ved at faa Plads osv.) Ved Aarsskiftet 1931 var der 33 Elever i III. Klasse, 34 i II. Kl., 28 i I. Kl. samt 21 i Forberedelsesklassen. Ialt 116 Elever.

Ved Udgangen af 1932 er de tilsvarende Tal 33 i III. Kl., 29 i II. Kl., 28 i I. Kl. samt 24 i Forberedelsesklassen. Ialt 114 Elever.

Til den afsluttende Eksamen i April og Maj Maa-ned (Eksamen i praktisk Skolegerning og Gymnastik afholdtes i Aar 8.—11. April) bestod samtlige indstillede 32 Elever med følgende Gennemsnitskarakterer: 1 ug?, 6 mg×, 9 mg., 13 mg?, 2 g×, 1 g. Dimissionen fandt Sted den 26. Maj. Bestyrelsens Fmd., Provst Blom og Skolekonsulent Kaalund-Jørgensen talte ved denne Lejlighed, og jeg overrakte de nye Lærere og Lærerinder deres Eksamensbeviser. Derefter nød vi Chokoladen, og efter Taler af Se-

Dimitterne 1932. — Fra venstre til højre.

1. Række fra neden: Einer Hansen, Magda Jensen, Agnes Bundgaard Jensen, Ingeborg Johansen, Ellen Petersen, Irene Nielsen, Harry Mielcke.
 2. Række fra neden: Laurits Larsen, Elisabeth Davidsen, Olga Jensen, Tage Jensen, Lydia Larsen, Helga Hansen, Henry Thomsen.
 3. Række fra neden: Møller Kristiansen, Im. Thanning, Johs. Hansen, Sv. Aage Hansen, Aage Petersen Vang, Gunner Rasmussen, Viggo B. Harder.
 4. Række fra neden: Elih Lassen, Richard Petersen, Egon Jørgensen, Mandrup Hansen, Hans Schnell, Egil Hansen, Axel Christiansen.
- Desuden er 4 af Klassen ikke med paa Billedet.

minariets Lærere, Dimittender og tilbageblivende Kammerater, skiltes vi henad 10¹/₂ Tiden. Det glæder mig at kunne meddele, at der da er en Del af Dimittenderne, der har været saa heldige at faa Plads.

Til 1. Del af Lærereksamen indstilledes 34 Elever, hvoraf 32 bestod. Til Oprykningsprøven til II. Klasse indstilledes og bestod I. Klasses 28 Elever. Optagelsesprøven til I. Klasse afholdtes 23.—25. Juni. Til denne indstillede sig 29 Aspiranter, deraf bestod een ikke, og af de bestaaede optoges 24 i I. Klasse. Som sædvanlig viste Kommuneskolens Lærerpersonale Seminariet den Ære at fungere som Censorer ved Prøven.

Efter Afslutningen af 1. Del havde de fleste af den nye III. Klasses Elever en meget vellykket 10 Dages Udflugt til Bornholm, hvor de boede i en lejet Villa ved Hammeren og derfra havde Lejlighed til ved Cykleture at bese flere af de smukke Partier paa Øen, dens Kirker, historiske Minder m. m. I de Dage, der var Optagelsesprøve, havde II. Klasse en 5 Dages Sommerlejr paa Reersø pr. Slagelse, hvor der var rig Lejlighed til at gøre arkæologiske Iagttagelser i Omegnen m. m.

Det nye Skoleaar begyndte den 11. August. Fjorten Dage efter havde III. Kl. og jeg den sædvanlige Tur til Frederiksborg historiske Museum. Paa Henturen saa vi Slangstrup Kirke og saa dernæst Frederiksborg Slot og Kirken. Tilbageturen lagde vi i Aar over Fredensborg og saa den smukke Park (»Nordmandsdalen«) og derfra over Lyngby til København, hvor vi i den stille lune Sommeraften tilbragte et Par Timer i Tivoli. Turen var i det hele begunstiget af et henrivende Vejr. Sammen med Seminarielærer Lambertsen havde Klassen nogle Dage senere den anden traditionelle Udflugt til Ringsted Kirke, Fjenneslev, Bjernede og Sorø Kirker med Fremvisning og Foredrag hvert Sted og Slutning paa »Parnas« ved Sorø Sø. I. og II. Klasse har ligeledes haft geologiske og botaniske Udflugter til Stevns, Lellinge, Fakse Kalkgruber m. flere

Steder sammen med Seminarielærerne Hougaard og Jensen. Det smukke Efteraarsvejr indbød jo ret til saadanne Ture.

Midsommerfesten, der med Hensyn til Talere arrangeres af Sønderjydske Forening, afholdtes den 23. Juni. Trods Bygevejr var der kommen mange Mennesker til Stede. Foredragsholderen var i Aar fhv. Oberstløjtnant Hjort, København, der som udkommanderet til Garnisonen i Sønderborg fra Genforeningen af, fortalte Træk fra de første Overgangsaaer i det gamle omstridte Grænseland. Senere tændtes St. Hansbaalet, medens Eleverne sang St. Hans Sangen, og de unge morede sig paa forskellig Vis.

I Statsunderstøttelse til trængende Elever modtog Seminariet i Oktober Maaned 9800 Kr., der fordeltes saaledes:

6000 Kr. til 21 (af 23) Ansøgere i III. Kl.

3800 Kr. til 17 (af 24) Ansøgere i II. Kl.

Halvdelen af Understøttelsen, der gaves i Portioner fra 200—400 Kr., udbetaltes i Oktober, medens den sidste Rate udbetales 1. Februar 1933. Naar det samlede Beløb er mindre end i Fjor skyldes det, at den samlede Understøttelse paa indeværende Aars Finanslov som et Led i Sparebestræbelserne blev nedsat med 10 pCt. Af Skrikes Stiftelseslegat fik 2 Elever i III. Kl. henholdsvis 75 og 50 Kr. i Februar Maaned. 3 Elever i III. Kl. fik hver 200 Kr. af Gerickes Legat; en Elev i III. Kl. har faaet 400 Kr. af Bircks Legat; en Elev i II. Klasse fik 100 Kr. af »Bogmærkefondet«. 2 Elever i III. Kl. har faaet hver 100 Kr. af det reventlowske Skolelegat. Dertil har en Del Elever faaet Understøttelser af deres Hjemsteds Skoleraad varierende fra 50—270 Kr. pr. Aar.

Som de foregaaende Aar har Eleverne klassevis haft Bibeltimer, ligesom KFUM og K har haft den 3. Lørdag i Maaneden til deres Maanedsmøder. Som i de tidligere Aar har der ogsaa i 1932 været holdt en Del Foredrag og Sammenkomster paa Festsalen, dels arrangerede af Seminariet, dels af Elevernes egen Diskussions- og Underholdningsforening »Baunen«.

Følgende Foredragsholdere har talt:

Adjunkt Langballe: Fra Reersø til Ringsted Torv («Vest-sjællandsk Aften») med Lysbilleder og Musik.

Seminarlærer Lambertsen: »Thomas Olesen Løkken.«

Pastor Joh. Larsen, København: Ungdommen, som den er nu.

Th. Mortensen: De sidste 15 Aars Litteratur.

Sognepræst Axel Holt: De nyeste Undersøgelser angaaende Johannes-Evangeliet.

Stud. med. Agner Rasmussen: Hormoner og Vitaminer.

Lærer, Redaktør Petersen, Aarhus: Afholdsspørgsmaalet.

Sognepræst Sinding Jensen, Gyrstinge: Kristendom og Moral.

Kinamissionær Frk. Ingrid Thomsen (1921): Fra mit Arbejde i Kina.

Sognepræst Hee-Andersen, Herlufsholm: Den lænkede Tro og den sejrende Tro. (I Anledning af »Skatten i Lerkar« og »Ordet«.)

Missionær Kristiansen, Assam: Fra mit Arbejde blandt Børoerne.

Endvidere havde II. og III. Klasse Lejlighed til ved Lærerkredsens Instruktionskursus at høre Adjunkt Daniel- sen: Haslevegnsens Geologi, og III. Klasse var venligst af Lærerkredsen indbudt til at høre Pastor Kjær, Holbæk, den 2. December paa Kommuneskolen oplæse Kaj Munk: Ordet.

10. December holdtes i Festsalen en Bjørnson-Mindefest, hvor Seminarlærer Lambertsen holdt Foredrag: »Opdragelsestanker i Bjørnsons Digtning«, og Lærer Arne Nielsen (31) sang flere Bjørnson Sange Solo, og Seminariets Orkester spillede.

»Baunen« har ydermere haft enkelte Diskussionsaftener og enkelte Musikaftener.

Endvidere vil jeg af andre Begivenheder i Aarets Løb nævne en Fodboldkamp med Elever fra Vordingborg Se- minarium den 8. Oktober, hvor Haslev sejrede i de 2 af 3 Kampe og tillige i Haandboldkampen mellem Damerne.

Om Aftenen var der en festlig Sammenkomst i Gymnastiksalen med Underholdning, Chokoladedrikning, Taler, og hvad iøvrigt hører til.

Den 22. December sluttede vi saa Aaret 1932 med den sædvanlige Julefest, der i Aar havde vundet meget stor Tilslutning.

Vi samledes ved 7 Tiden paa Festsalen og gik under Orgelpræludium og 2 gamle Julesalmer omkring et smukt pyntet Juletræ. Dernæst bød Julekomiteens Formand velkommen, hvorpaa Provst Blom talte. Derpaa sang Julekorret under Musiklærerens Ledelse et Par Julesalmer, og efter en Salme omkring Juletræet gik Deltagerne ned i Gymnastiksalen og tog Plads ved de smukt pyntede Borde til Chokoladen. Efter denne gik vi ind i Klasseværelserne, medens Bordene blev fjernede fra Gymnastiksalen. Derpaa samledes vi atter i denne for at se Elever opføre 3 forskellige Scener af gamle Folkeviser med tilsvarende Musik. De tre Stykker, der opførtes, var:

»Prinsessen sad i Højenloft.«

»Agnete og Havmanden« samt

»Udi Ringsted hviler Dronning Dagmar.«

De smukt udførte Stykker vakte begejstret Bifald; særlig syntes Deltagerne stærkt grebne af den smukke Opførelse af sidste Del i »Dronning Dagmar«. Efter Desserten sluttede jeg saa Aftenen og Aaret med en Andagt, hvorefter Deltagerne skiltes med gensidige Ønsker om en »glædelig Jul.«

Ser vi tilbage paa 1932, kan vi kun have Grund til at takke Gud for hans Velsignelse, som vi Aaret igennem har mærket paa saa mange Maader trods Krisetider og Vanskeligheder. Og selv om vi nu staar over for en Fremtid og et nyt Aar, om hvis Forløb ingen kan udsige noget, har vi dog Grund til at sige til hverandre: »Han, som har hjulpet hidtil, han hjælper nok herefter.« Jeg vil ogsaa gerne bringe alle tidligere Haslevitter, der med Interesse og Kærlighed følger deres gamle Seminarium —

og det mærker vi jo tidt, at der er mange, der gør — en hjertelig Tak for Kærlighed og Forbøn i Aaret, der gik, ligesom jeg ogsaa beder Dem huske os og vort Arbejde i Deres Bøn i Fremtiden. Gud give ogsaa Dem i Deres Gerning og Arbejde sin Velsignelse til Lykke og Held for vort Land, Folk og den opvoksende Slægt.

Med venlig Hilsen til alle fhv. Elever.

Deres hengivne

N. H. Rasmussen.

Haslev, den 29. December 1932.

TJENESTE VED AMBULANCEN.

Enhver ved, at hvor Krigshærene drager frem, der følger Ambulancen med, som skal tage sig af de syge og saarede og drage Omsorg for, at de blive passet og plejet, for om de muligt igen kunde komme til at gøre Tjeneste. Men i det moderne Samfund er det mere end nogen Sinde tidligere nødvendigt med en lignende Ambulancetjeneste. Der vil altid være mange, som vanskeligt kan klare sig selv, og dem maa Samfundet tage sig af, da de ellers let trædes ned. Det er en Ambulancetjeneste. Den former sig forskelligt paa mange Maader, men Hensigten er den samme: at hjælpe dem, der ikke selv kan klare sig. Men en saadan Tjeneste øves ogsaa mellem vore Børn og unge. Jeg tænker her paa alt det Arbejde, der gøres ud fra de mange forskellige Opdragelseshjem, der særlig i de sidste 30 Aar har rejst sig her i vort Land for at hjælpe de Børn og unge, som ikke har kunnet opdrages sammen med deres jævnaldrende. Naturligvis har der altid været saadanne Børn og unge, som der maatte træffes særlige Foranstaltninger for. Jeg husker endnu fra min Barndom, hvordan det kunde gennemryste os, naar vi hørte om en Dreng, der var anbragt paa Flakkebjerg eller Landerupgaard. Det var da noget af det mest rædselsfulde, der kunde times nogen, efter vor Mening. Kun lidet anede jeg dengang, at jeg selv skulde komme til at staa i et ret godt Samarbejde med Flakkebjerg. Naar jeg ikke saa sjældent kommer til Flakkebjerg med en ung

Mand, som skal anbringes der, ja saa tænker jeg paa min Barndoms Rædsel. Nu ligger Flakkebjerg aabent og venligt, men selv om vore Forestillinger om den Strenghed, der herskede der, vel nok var overdrevne, saa er der naturligvis foregaaet en stor Forandring paa alle Omraader siden min Barndomstid.

Som allerede nævnt har der altid været vanskelige Børn og unge, men de mange, mange nye Opdragelseshjem, der i den sidste Menneskealder har rejst sig rundt omkring i vort Land, lader desværre formode, at der er mange flere, som denne Samfunds Ambulance maa tage sig af nu end tidligere. Det er sikkert rigtigt. Aarsagerne dertil kan være mange. Der er sikkert megen Slaphed i Hjemmene med Hensyn til Opdragelsen af Børnene. Desværre gaar det meget tidt saadan, at Forældrene, naar Børnene vokser til, aldeles ikke kan magte dem. Lærerne rundt omkring vil sikkert kunne tale med om det. Naar dertil kommer de mange, mange opløste Hjem i vore Dage, hvor det næsten altid gaar ud over Børnene, endvidere den overhaandtagende Forlystelsessyge, som ogsaa Børnene er smittet af, ja, saa er her nogle enkelte af Aarsagerne til, at Forholdet er, som det er. Iøvrigt skal jeg ikke nærmere komme ind paa Aarsagerne. Men da jeg selv er med i dette Arbejde og har faaet det meget kært, saa vil jeg gerne fortælle lidt derom.

Allerede, medens jeg forberedte mig til Lærergerningen paa Haslev Seminarium, var det med dette for Øje engang at tage et Arbejde op paa et Hjem for de saakaldte vanskelige Børn. Jeg kendte intet til Arbejdet saadanne Steder, saa det var for Resten underligt, at det var min Lyst. Alligevel gik der mange Aar, inden mit Ønske gik i Opfyldelse, idet jeg virkede ti Aar paa Haslev Højskole, inden jeg fandt mit Virke her. Jeg har nemlig altid haft det saadan, at jeg er blevet vist de Veje, jeg skulde gaa, og det havde til Følge, at jeg blev paa et Sted, indtil jeg blev direkte ledet ind i noget andet. Som Forstander Davidsen

i sin Tid næsten mod min Villie førte mig ind i Højskolens Arbejde, saaledes blev jeg ført ind i dette Arbejde, for Resten paa et Tidspunkt, hvor jeg havde holdt op at bede Gud om det. Jeg tør ikke give dette som en Regel, at man ikke skal søge, men der er maaske nogen, der kan forstaa, at det giver en vis Tryghed i Gerningen, naar man føler, at jeg har ikke selv været ude om det. Medens jeg stod som Lærer ved Højskolen, tænkte jeg tidt paa, at det var at arbejde med den gode Jord. Der er Jord, der er nem at dyrke, fordi den næsten giver Frugt af sig selv, naar blot Sæden bliver lagt, og der er genstridig Jord, der møjsommelig skal dyrkes, og endda kan Høsten let blive ringe nok. Men som jeg altid har næret den dybeste Respekt for de Mennesker, der forstod at gøre den i sig selv ufrugtbar Jord frugtbar, saaledes vilde jeg ogsaa gerne have min Gerning blandt Mennesker, der baade legemlig og aandelig maaske havde den ufrugtbare Jords Præg.

Saa skete det da, at min Hustru og jeg fik det Hjem, som 1918 oprettedes af Kristelig Forening til Børns Redning. Vi ligger nær Haslev, ude hvor Skoven giver Læ for de nordlige Vinde. Naar Klokkerne ringer Timerne ind paa Skolerne i Byen, saa kan vi tidt høre det her. Vi har ogsaa en Klokke, men den er kun lille og svag i Klang, saa den høres ikke til den store By. Det er vel derfor, at Solhjem, som vort Hjem saa smukt hedder, ikke som saadan er meget kendt. Naar alle de store Skoler, som findes i Haslev, nævnes, ja hvem tænker saa over, at der ogsaa er en Skole, der hedder Solhjem. Naar mange fremmede gæster Haslev for at se de store Skoler, saa er det meget sjældent, at nogen fandt Vejen ud til os. Men det er, som det bør være. Jeg tror, at vort Arbejde i Almindelighed er bedst tjent med, at det foregaar saa ubemærket som vel muligt. Men stundom har jeg tænkt paa, at det er underligt, at vordende Lærere ikke mere fandt ud for at se, hvordan denne Opdragerning øvedes. Hvor mange af mine Kolleger, som er udgaet fra Haslev Seminarium har

vidst, at der øvedes en Opdragergerning herude. Tidt har min Hustru og jeg talt om, at tredie Klasse paa Seminariet skulde indbydes hvert Aar, for at de kunde se vore Forhold og høre lidt om, hvordan vor Virksomhed øvedes. Men det gaar med det, som med saa mange andre gode Forsætter: man faar ikke Tid til det.

Og hvad er det saa for Børn og unge, vi faar paa vore Hjem til Opdragelse? Ja, skulde man dømme efter de Papirer, der følger med, saa kunde man fristes til at tro, at Opgaven var umulig. De er løgnagtige, tyvagtige, har skulket fra Skole og vagabonderet og meget andet slemt. Men heldigvis er Papiret taalmodigt. Hvis vi skulde bedømmes paa lignende Maade ved, at man nedskrev alt det daarlige, man vidste om os, saa kunde der vist skrives adskilligt, der lød mindre kønt. Selvfølgelig er det ikke for deres Dyders Skyld, de er kommet fra deres eget Hjem og ført ind paa vore Hjem til Opdragelse. Jeg husker blandt andet nogle Stykker, som havde Vidnesbyrd fra den Lærer, de havde gaaet i Skole hos. En havde skrevet: Det er en Ulykke for en Lærer at have en saadan Dreng i sin Klasse, eller en anden skrev: Det er den vanskeligste Dreng, jeg nogen Sinde har undervist, og meget mere af den Slags kunde fremdrages, og da Lærerne er Pædagoger, maa de vel kunne bedømme Børnene nogenlunde retfærdigt. Men man glemmer tidt at tage Aarsagerne til, at Børnene og de unge er blevet saadan, med i Betragtning. Havde vi levet under lignende Forhold, været udsat for de samme Fristelser, haft den samme sørgelige Arv fra Forældre osv., saa gad jeg nok vide, om vi var blevet anderledes. Derfor viser det sig Gang paa Gang, at allerede en Omflytning kan have sin store Betydning. De kommer bort fra de gamle Omgivelser, kommer under nye og gode Forhold, det præger dem i høj Grad. Skulde jeg sammendrage min Bedømmelse af vore samtlige Elever, som vi har haft igennem disse snart 15 Aar, saa skulde det være dette: Jeg er forbavset over, at de er saa rare, som de er. Paa Bunden af

selv det mest forhutlede lille Menneskebarn, er der noget godt, der længes mod Lyset, og det er ikke underligt, da ogsaa disse er skabt i Guds Billede.

Naturligvis kan der mellem disse mange, som vi modtager, findes virkelig vanskelige Børn og unge, som tilsyneladende er umodtagelige for Paavirkning, men det er kun meget faa. For de allerfleste gaar det saadan, at de meget hurtigt finder sig hjemme. De kom med den sikre Forvisning, at nu vankede der. Deres Forældre og Paarørende havde jo mange Gange sagt: Hvis du nu ikke skikker dig, saa kommer du hen et Sted, hvor du bliver lukket inde, faar mange Klø og kun lidt at spise. Saadan er jo Mennesker nu engang. Her i Haslev er det ikke ualmindeligt, at Forældre, der ikke kan styre deres Børn, truer dem med, at de skal ud paa Solhjem, hvis de ikke er artige. Men saa opdagede vore Børn og unge jo meget hurtigt, at det passede ikke. De havde det godt paa alle Maader, og de blev glade ved at være her og glade for os, og saa vil de allerfleste i Virkeligheden ogsaa bestræbe sig for at forandre sig paa den Maade, som vi vil have det, og saa er der gode Muligheder for Opdragelse.

Vi Mennesker er jo i Slægt med Jorden. Det er derfor i sin Orden, at Mennesker kaldes for Muldets Frænde. I Jorden er der en forfærdelig Mængde Ukrudtsfrø af alle mulige Slags. Prøv engang at se paa, hvordan det myldrer frem af en Mark, der ikke er dyrket. Hvor kommer det fra? Ingen kan give Svaret, men enhver Landmand ved, at det er der. Han venter ikke med at tilsaa sin Jord, til alt Ukrudtet er udryddet, for han ved, at det er umuligt. Men han sørger for at faa en god Sæd til at vokse, saa har den Evnen i sig til at kvæle Ukrudtet. Paa samme Maade er det med os Mennesker. Vi har rigeligt med ond Sæd i os, og vi ved, at vore Børn har det. Hegnet var kun lavt eller maaske helt traadt ned, det, som skulde værne dem i deres Barndom, og Frø af Ugræs føg derfor ind. De fik af Danmarks rige Vange kun Mosegrund. Hvad

Under da, om der er meget Tidselfrø i deres Sind, men gror der noget godt, saa kvæles det daarlige, og saa er Muligheden ogsaa hos dem til, at de kan bære Frugter, selv om det for nogle ikke blev de mange Fold. Men der skal megen Tro til, og tidt og mange Gange maa man begynde igen, naar det, som synes at være i Gang, styrter sammen.

Og spørger man mig saa om Resultaterne efter 15 Aars Virke her, ja da maa jeg svare, at de var tidt smaa nok. Det ved jeg jo godt, at nogle af vore Elever gaar hele Skalaen igennem fra det ene Opdragelseshjem til det andet, og videre gaar det over Nyborg Straffeanstalt til Vridsløselille. Jeg tænker mig, at de alligevel enkelte Øjeblikke maa sige til sig selv, at der var dog rakt Hænder ud for at hjælpe, men de vilde eller kunde ikke. Flere end disse er de, som klarer sig maadeligt. Smaa Evner, vanskelige Tider skal nok gøre det svært for dem at klare sig. Tidt har vi Besøg af disse, de er her nogle Dage, og vi hæger lidt om dem og hjælper dem til Rette. Der er andre, og det blev vel de fleste, som klarede sig som andre Mennesker. Næsten alle har svært ved at klare sig i disse Tider. Men disse sidste hører vi mindst fra. Det er forøvrigt en af de Ting, som kan gøre os ondt, at de, som vi skulde have mest Glæde af, afbryder Forbindelsen med os. Men ogsaa det har vi lært at forstaa som noget, der ikke kan være anderledes. Vore unge opdager meget hurtigt, naar de kommer ud, at det er ingen Anbefaling for dem at have været paa et Hjem, ja at de i Grunden af mange betragtes som mistænkelige Personer. Det er egentlig det, der gør Arbejdet lidt svært, at det skulde være nødvendigt at skjule, at man har været paa et Hjem. Jeg ved, at der er mange, der har gode Minder fra deres Ophold, og adskillige har sagt til mig eller skrevet det, at Opholdet her var den lykkeligste Tid, de nogen Sinde havde haft.

Men til jer Lærere og Lærerinder fra Haslev Seminarium vil jeg gerne sige: Vær med i jeres Kreds til at sprede

den Fordom, der hersker mod vore Elever fra Opdragelses-hjemmene. Var Tiden lykkelig paa Hjemmet, saa lider de under dette, at de paa en Maade mange Steder betragtes som en Slags ringere Mennesker. Og tidt var det de rene Bagateller, der bragte dem paa et Hjem, maaske det slet ikke var deres Skyld. De er Ben af vore Ben og Kød af vort Kød, de er ganske som vore egne Børn, de trænger til Venlighed og Forstaaelse og maaske lidt mere Overbærenhed end andre. Møder de dette, vil vort Arbejde lykkes bedre, thi Vanskelighederne for os ligger ikke i første Række med vore Børn, mens vi har dem paa Hjemmet, men naar de skal ud i Livet. Overgangen fra Hjem til Livet ude er svær, men den kunde lettes, naar vi rundt om havde Venner, der vilde prøve paa at hjælpe dem lidt til Rette.

Nu holder vi snart Fest paa Seminariet, det er 25 Aar siden, det første Hold udgik derfra. Til dette hører jeg. Det er en dejlig Gerning at være Lærer, og jeg haaber, at du husker det, hver Dag du gaar ind i din Skole. Glem mulige Fortrædeligheder med Sogneraadet, fordi du ikke fik den nye Skole, som du ønskede dig. Det er et kostbart Materiale, du har faaet at arbejde med, naar du er Lærerinde eller Lærer. Saa lykkelig blev jeg ogsaa. Nu har jeg endda faaet den for mig endnu større Gerning, at faa Lov til at bringe det i Orden, som gik af Lave, rette det krogede ud, saa det kunde blive lige. For mange er det maaske en ringe Ting. For mig er det stort. Naar man var over tredive Aar, da man kom paa Seminariet, og holder 25 Aars Jubilæum som Lærer i Aar, saa kan det snart komme til at lyde til en: Gør Regnskab for din Husholdning, thi du skal ikke længere forestaa Huset. Jeg ved ikke, hvor mange af vort Hold, der nu er tilbage, vi var 11, tre er døde i hvert Fald. Der skal vel sagtens i Aarskriftet skrives en Nekrolog over mig engang. Der behøver jo egentlig kun at staa: Han gjorde Tjeneste ved Ambulancen.

NIELSEN KVÆRNDROP.

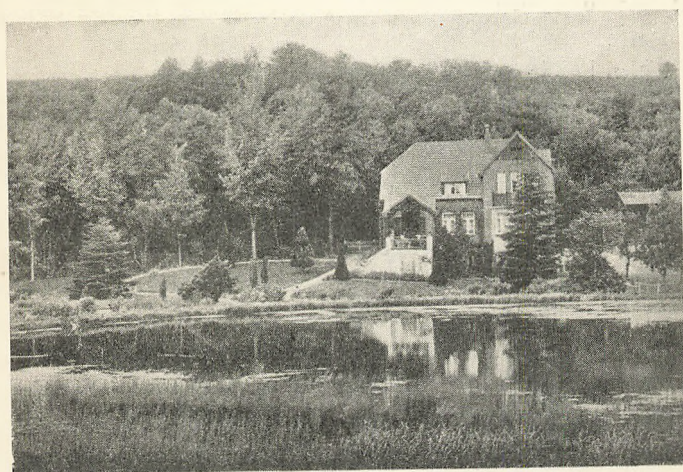
.....

UDSIGT OVER HOPTRUP.

EN SMUK SØNDERJYDSK LANDSBY.

Langt skønnere Egne vil gerne jeg tro, kan fremmede »udenlands finde; men« . . . de, der en Sommersolskinsdag har set ned over den 2 km. lange By Hoptrup med sine Forgreninger fra Toppen af den 54 m høje

Egedal

Knurbjerg, vil tvivle paa, at det bliver saa helt let at finde de »langt skønnere Egne« — selv i det fremmede — og de vil kunne forstaa den Vandringsmand, der paa omtalte Bjerg besluttede, at her vilde han blive for stedse.

Ikke alene Byen selv er skøn; men hele den omgivende Egn er umaadelig smuk: De levende Hegn slynger sig yndigt frem i den rige og afvekslende Natur med sine

høje, tidt skovklædte Bakker, sine dybe, grønne Dale og sine tavlede, frodige Marker.

Men skønnest af alt det skønne er vel nok »Egedalen« og »Hoptrup Svejts« med deres mange Kildevæld, Bække og Aærne, Fiskedammene og Skovene.

Og Rammen — det blaa Bælt og den blinkende Sø — er skøn som selve Billedet, det omgiver.

»Hoptrup Svejts«

Lige midt paa Bunden af alt det skønne troner *Hoptrup Højskole* som et mægtigt Slot. Her har »Haslevmanden« Højskoleforstander Pastor H. Kildeby nu haft sin Gerning og sit Virke, siden han den 7/11 1919 sneg sig over den gamle Grænse ved Hejls sammen med sin Hustru og deres to Dreng, hvoraf den yngste — den 6 Uger gamle Knud — transporteredes i en Tøjkurv.

I samme Tidsrum har et Par Tusinde Højskole- og Efterskoleelever af begge Køn besøgt den tidligere gamle Kro; ja, selv Hs. og Hds. Majestæt, Kongen og Dronningen, har flere Gange beæret den flotte Skole med deres Besøg.

Lige over for Skolen hygger en anden Haslevit sig i en nydelig Villa, nemlig Efterskoleforstander, Lærer og cand. phil. L. P. Hagelskær Lauritsen (dim. 1917).

Hoptrup Højskole

Langs Højskolens store, smukke Have risler Storeaaen af Sted i Retning af den lavvandede og dyndede Sliv Sø, der er en Rest af den Fjord, der engang i gamle Dage gik ind til Hoptrup og gjorde den til en Kystby. I 1872 skyllede Østersøens Vande atter for en kort Tid helt ind

Kongen besøger Kildeby

til Hoptrup Bakkernes Fod, idet en Stormflod af enorm Størrelse satte over den lave »Djernæs Strand« — der til daglig adskiller Slivso og Lille Bælt — for at blande sig med Slivsoes ferske Vande. Ved den Lejlighed »drukned« Ferskvandsfiskene, og Folk sejlede ind ad Ladeporten til den gamle Kro. (jvf. »Stadt und Land« von R. Krichau, Verlag von Carl Meyer, Hannover 1895. Side 127).

Men ligger Højskolen lavt paa den gamle Fjordbund, saa knejser *Præstegaarden* til Gengæld saa meget desto højere paa sin rundpullede Bakkeknold.

Præstegaarden og Præstegaardens hyggelige, gamle Have er nok et Besøg værd, bl. a. fordi der i den sidste findes en gammel, grønskimlet, nærmest hjemløs Mindesten, der tidligere har haft sin Plads uden for det nu nedlagte *Missionshus* »*Ebenezer*,« der laa paa den anden Side af Aaen og var opført for egen Regning for godt 40 Aar siden af nu afdøde sønderjydske Indre Missionær Jørgen Friis (død $23/3$ 1924), (se H. Tonnesen: *Nordslesvigsk Kirkeliv 1880—1920*. 1. Hæfte S. 65—66).

Den beskedne Sten minder om de Tider, da Hoptrup var den sønderjydske Indre Missions faste Borg under Ledelse af den tysksindede Sognepræst Hans Tonnesen (født $1/1$ 1854 i Bastrup), der — sit tyske Sindelag til Trods — viste stor Sympati for og Forstaaelse af den danske Nationalitetskamp og virkede i og ud fra Sognet i en lille Menneskealder, nemlig fra 1888 til 1927. (Se »Store nordiske Konversationsleksikon« og H. Tonnesen: »Nordslesvigsk Kirkeliv 1880—1920.«)

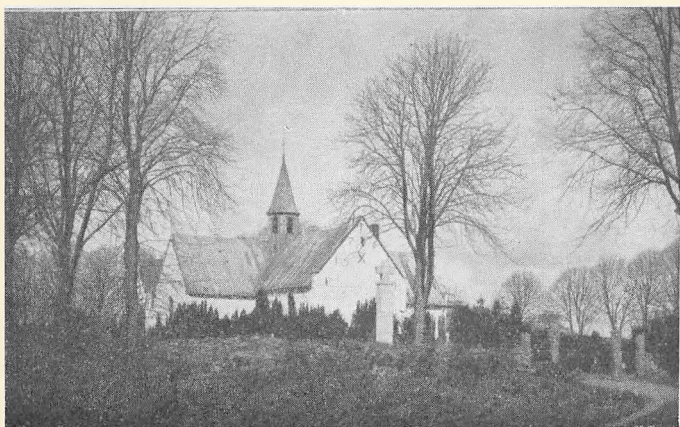
Men desværre synes omtalte engang saa livskraftige Bevægelse at være paa Retur:

Missionsfolkene føler sig nærmest »hjem« eller lokaleløse, medens Bilmekanikernes Maskiner hamrer og snurrer i Missionshusets gamle Hal.

Missionshuset kalder altsaa ikke mere, hverken paa Talere eller Tilhørere; men det gør Højskolen og *Kirken*

— den smukke, gamle St. Nikolaj Kirke, der er opkaldt efter Sømændenes Helgen. (Hoptrup var jo før en Fiskerby!)

Naar Klokken — »kaldet Marie« (støbt i Flensborg 1476 eller 1450 eller evt. 1403 — de lærde er uenige) — lader sin malmtunge Røst lyde ud fra Kirkens blytækkede »Taarnspir«, samles unge og gamle under dens 8-ribbede Hvælvinger.

Hoptrup Kirke med Mindestenen over de faldne i Verdenskrigen

Hvad har denne Kirke og den omgivende Kirkegaard med de høje Linde ikke set og oplevet? Og hvad rummer de ikke af Minder, baade fra den danske og den tyske Tid?

Lige inden for Kirkegaardens Laage møder vi straks Mindestenen over de ca. 50 unge Mænd, der faldt i den store Verdenskrig.

»Jert Støv er spredt i fremmed Land
som Aske fra en Verdensbrand —
Mig Sten gav Sorgen Mæle;
Gud samle Jeres Sjæle.«

Vald. Rørdam.

(Vedsted Genforeningssten).

Og midt i selve Kirken møder vi 12 Navne, nemlig

Navnene paa alle de Præster, der har virket i Hoptrup fra Reformationstiden til 1864.

Her i dette skønne Sogn har de alle levet og virket. Her har de oplevet Livets store Højtider, og nu findes de kun i gamle Kirkebøger og »muldne« Skrifter! Hvor underligt!

Foruden en Liste over Præsterne, findes der ogsaa en Tavle over Degnene i samme Tidsrum.

Endelig ejer Kirken ogsaa et smukt Epitaphium, der bærer følgende Indskrift: »Gud til Ære og Hoptrup Kirke til Pryd lod kgl. Ridefoged i Hoptrup, Gram Herred, Falle Jensen og Hustru, Ane Fallesen, dette Epitaphium oprette Anno 1623.«

Som »Kalder« paa og Opvækker af Folket maa vi ogsaa nævne *Hoptrup Forsamlingshus* midt paa Knurbjergs Sydside (opført 1907, indviet den $\frac{5}{1}$ 1908). Her næredes og trivedes den danske Sag i Udlændighedsaarene. Her sang man danske Sange, saa Huset rystede, og her stemte de hjemstavnstro Sønderjyder sig hjem til Moderlandet hin stormfulde 10. Februar 1920, da det rødhvide Flag slog sine skarpeste Smæld i den barske Vind.

Afstemningsdagen og Genforeningsdagen er Festdage i danske Sønderjyders Liv; — derfor ikke saa underligt, at netop Forsamlingshuset, der spillede saa stor en Rolle just paa hine to Dage, har faaet Hoptrup Sogns *Genforeningssten*, der er anbragt i dets Have.

Stenen bærer følgende Indskrift:

»Retten sejred trods tunge Kaar.
Et Vidne om Danskes Tak her staar.

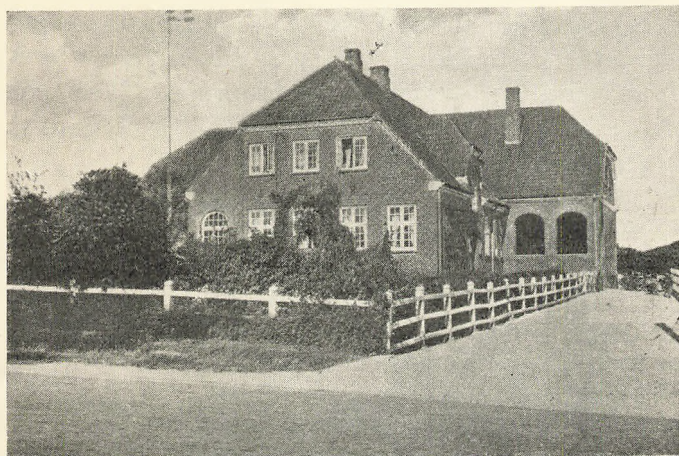
Genforeningen 1920.«

Efter at vi nu har dvælet ved Højskolen, Missionshuset, Kirken og Forsamlingshuset, var det maaske naturligt at slutte af ved Hoptrup Bys danske *Kommuneskole*, der

jo ogsaa har sine meget store Opgave at udføre i den nationale, religiøse og kulturelle Grænsekamp.

Den nuværende Skole er bygget 1912. 1920 overtog Førstelærer S. H. Sørensen (nu Grindsted) Skolen efter den tyske Lærer Reese.

Det var et stort Øjeblik, da han for første Gang hejste Dannebrog og indførte dansk Sang og Undervisningsprog

Hoptrup Kommuneskole

i Skolen, efter at der i 56 Aar var udført et stort Stykke Fortykningsarbejde, ikke mindst paa Skolens Omraade.

»Lykkelig den, der med sit Folk en saadan Stund opleved'«. Det var en ny Genforening, der her skete paa Skolens Grund; noget, der harmede den tyske Lærer, hvorfør han rullede Gardinerne ned for ikke at se det røde hvide Flag smælde i den friske Vind.

(I Parantes bemærket: Der har været 2 Haslevitter ved Hoptrup Skole: Lærer J. K. Knudsen, fra 1924—26 (dim. 1920) og undertegnede siden 1926 (dim. 1924).)

Den egentlige Genforening er jo — som alle ved — sket i 1920; men dermed er Sagen saavist ikke afgjort. Nationalitetskampen staar paa endnu, og vil altid staa paa!!!

Et Grænseland er noget for sig — et Land i stadig Kamp!

I Hoptrup Sogn har vi imidlertid ikke mærket saa meget til denne Kamp, undtagen paa det kirkelige Omraade; men nu har Tyskerne alligevel — samtidig med Forsamlingshusets 25 Aars Jubilæum — gjort sig bemærket paa en ny Maade, idet de har oprettet en tysk Privatskole lige midt imellem Højskolen og Kommuneskolen.

Her øves der et tappert Fortryskningsarbejde, især paa Krigsflygtningernes og Røgternes Børn og enkelte andre. Et Arbejde, der støttes sydfra og af hjemmetyske Patrioter i Omegnen.

Foreløbig har nævnte Skole kun 12 Børn — deraf 6 fra Hoptrup — mod den danske Skoles 120.

Lad os haabe, at den ikke faar flere — trods smukke Løfter til Eleverne; man kan jo ogsaa købe en Cykle for dyr. . . .

Hermed har jeg i Tilknytning til en Del offentlige Bygninger opridset lidt af Hoptrup Sogns Historie — dog selvfølgelig kun en Draabe i Havet; thi hvad har Hoptrup ikke oplevet af Sorg og Glæde, Lidelser og Savn, Kampe og Fald:

Her igennem kom de grumme Polakker, hærgende og plyndrende, skændende og brændende i Aarene 1658—59. (Historien melder, at der i de to Aar døde 28 Præster i Haderslev Amt, især grundet paa Polakkernes Had til de protestantiske Præster).

Og her igennem kom de vilde Kosakker med deres syge Heste i den strenge »Kosakvinter« 1813.

I Aaret 1848 var der et lille Sammenstød ved Hoptrup, som endte med et dansk Nederlag, hvilket Tyskerne i Sognet mindedes ved i 1914 at opsætte en stor Mindesten paa 19,000 kg paa Brudepladsen ved Kirken (Stenen blev slaet i Skærver 1920).

Og i Aaret 1864 tog danske Soldater ved en Landgang et Par tyske Husarer til Fange i Sønderballe.

Og Krigen 1914—18! — Ca. 50 unge faldt i den store Verdensbrand! Egnen vrimlede af Soldater, Krigsfanger (især Russere) og Tvangsfanger, der nægtede at deltage i Krigens Heksedans.

De sidste havde det ikke for godt, de maatte befæste Sønderjylland fra Slivsø ved Høptrup til Marsken i Vest, og en af dem blev stukket ned af en rasende Officer, efter Sigende, fordi han ikke vilde eller kunde »staa Ret.«

Krigsfangerne sultede, saa de græd af Glæde, naar Beboerne her af Medlidenhed stak lidt til dem, hvad der ellers paa det strengeste var forbudt.

I disse 4 Aar græd Forældrene her over deres faldne Sønner, og ellers tro Ægtefolk blev undertiden hinanden utro, grundet paa Krigens moralske Ragnerok.

Hvis disse Sten, disse 10,000 kg af Skyttegravspigtraad, disse halvt tilgroede Skyttegrave i Skovene, disse halv- og helsprængte »Understande,« som findes her, kunde tale til os, hvilken Tale det vilde blive — om Kærlighed og Had, Troskab og Utroskab, Lykke og Ulykke. — —

Og dog — alle disse Ting kan jo i nogen Grad tale til os, faa Mund og Mæle, saa vi kan høre deres stille Hvisken og opfange den fine Rytme i deres sagte Mumlen. —

I denne stille Lytten til Fortidens og Hjemstavns »Tale« har alle hjemstavnselskende Mennesker en smuk Opgave, der ligesom knytter et Baand mellem hensøvede Slægter og os selv, hvorved vi ligesom bedre kan finde vor Plads i Tilværelsens Ufattelighed — og Forkrænkelighed.

P. Julius Damgaard (dim. 1924).

Høptrup Skole, den 21/1 1933.

VERS OG MENNESKER.

ET CAUSERI.

DER er i vor Ungdom en gylden Tid, hvor vi elsker, læser Digte og skriver Vers. Thi ung Kærlighed er en Livsrytme, vemodig eller glad, veg eller stormende, der er beslægtet med Versets inderste Skønhed. For „Et Vers er en Verden — som Taaren, der spejler de evige Ting, før den brister og dør.“

De fleste hører op med at skrive Vers, efterhaanden som de faar Øvelse i at udfylde en Selvangivelse, og Købet af Digt-samlinger standser af sig selv, naar Ligningsmyndighederne har vurderet ens Skatteevne. Saa er der kun Kærligheden tilbage, og — naa, ja — „Naar Krippen er tom, bid's Pferderne.“

Og dog! Inderst i vort Hjertes Løndom lever stadig en, som „bare er tyve Aar“, en, som ikke forstaar sig paa Kriser, en, som vil kysse i ti Minutter, naar de trediveaarige har skændtes i fem, en, som en Gang imellem i en tung eller festlig Stund maa gøre tre Gange fire Linier med Rim og Maaneskin og alskens Skønhed ud af Livets Fylde og efter fattig Evne. Eller maaske føler han kun Trang til at læse et lidet Digt, der rummer hans Følelser Dybde.

I saa Fald behøver han i vore Dage ikke at lide Mangel.

Der debuterer jo nemlig snart hveranden Dag en Digter! Og han debuterer pænt — paa svært, gulligt Papir; Omslag og Vignetter stilfuldt og moderne tegnet af en dygtig Stregens Mester.

Som Regel faar han ogsaa en jævnt god Presse, for det

er som oftest jævnt gode Vers, han skriver. Man fremhæver et enkelt eller to af hans Digte. Rigtig pænt, siger man, virkelig ikke ilde; han har sandelig ogsaa noget at fortælle, og han har endda sin egen Maade at sige det paa — tænk, hvor originalt!

Foruden at udkomme paa normal Vis bliver han udsendt i „125 Eksemplarer paa van Geldern Zonen, nummereret og signeret af Forf.“ Hvis Forlaget har Held med ham, faar han endda en Smule Skind omkring sig og lidt Guld — paa Bindet altsaa. Hans Skæbne bliver ofte den at ligge ulæst paa smaa Borde i smaa Damers smaa Kabinetter. Det giver et vist forfinet Præg at have dette lille, pæne Bind liggende under den P. H.-skærmede Funkislampe. — Kender du den — naa jeg har da for Resten heller ikke læst den altsammen endnu; men — æ — f. Eks. det Digt der — Gud, hvor er det dejligt — hør, s a a du den Kjole, Asta havde paa i Gaar?

Nuvel! det er Synd at skære hele det blide Køn over samme Kam; men om Mandfolk tør man i Almindelighed sige, at enten interesserer de sig for Digte, eller ogsaa lader de være at købe dem. Til Gengæld gør de noget andet. De giver h e n d e en af disse smaa nummererede — det er nemlig ogsaa saa yndigt. Og saa kan man jo alligevel ikke bebrejde Damerne de smaa, ulæste Bøger under Lampeskærmen.

Morsomt er det for Resten med mange unge Damer; de nyder de lækre Skindbind og nipper til Indholdet paa samme Maade, som de kæler for en lille Kattekilling. Anderledes med Mænd! Man vil bemærke, at de gerne har Klassikerne indbundne; men helst de nyere Digtere i det personligt prægede Omslag — lad saa Bogen blive lidt løsagtig, saa man skal ryste den sammen, inden man sætter den hen paa sin Hylde, det gør intet. Sært saa nænsom man kan blive over saadan en Bog; man finder det næsten Synd at lade den indbinde; det er, ligesom den ikke mere er ens gamle Kammerat, naar den faar nyt Overtøj!

Saadanne Bøgernes nænsomme Riddere er de unge Digteres bedste Læsere og Lyttere — meget ofte Folk, der

ikke har Raad til at betale Nummer og Signatur; begejstret, men fattig Ungdom, der hensynker i tavs Beskuen af Antikvarenes Vinduer for at se, om en af de sidste Digtsamlinger skulde være at faa til en billig Penge, og som skraber Moneter sammen til en Hoben Vers, paa samme forjættende Vis, som de samler Dele sammen til det Radioapparat, som de agter at bygge ad Aare.

Men Ak, det er kun en lille Del af Landets læsende, der er saadan indstillet over for den unge Digtning, og det har sin Begrundelse, dels i denne Digtning Indhold og dels i dens Form.

Indholdet er særdeles træffende karakteriseret med Begyndelsen til Schades Digt: Mennesketilbedelse: Vi mumler mellem Stjerner! Naar man kender lidt til ung Digtning og saa læser en slig Linie, faar man en umanérlic Lyst til at ryste alle de halvnye og dog halvslidte Bind i sin Reol og sige i en saare borgerlic Tone: „Ja, for Pokker, det anede mig nok, at det var saadan noget, jeg hørte; men stig nu for Stjernernes og vor Skyld ned og snak et fornuftigt Sprog!“

Sagen er jo den, at de er alt andet end borgerlige disse unge Poeter — dér sidder de paa en dunkel Sky et Steds mellem Jord og Stjerner og gurgler besynderlige Melodier ned til deres Forlæggere, der i Hast lader Lydene indbinde, at Profetens Ord kan klinge for alt Folket. Med tilbørlig Respekt for Sandheden maa det dog indrømmes, at det ikke gaar saa stærkt, efter at Cai Woels Forlag er gaaet i Stykker. Det var nemlig Woel, der i særlig Grad stillede ind paa disse Sky-sangeres Bølgelængde.

Og han gik altsaa nenedom, fordi Folket agter for lidet denne aandelige Føde, der giver Fordøjelsesbesvær i massive og fornuftige Hjerner. For Folket sørges der desuden af „Hus og Hjem“ og andre brave, borgerlige Foretagender formedelst Carit Etlar, Ingemann, Christoffer Boeck og Ingeborg Vollquartz „illustreret af Poul Steffensen“ — iøvrigt en Virksomhed, som højlic bør agtes og tjener omtalte Blad til megen Ære.

Og tillad mig nu et Øjeblik at stige ned af min efterhaan-

den ret høje Hest. Jeg trænger til at strække Benene og indrømme, at jeg selv er saare folkelig: jeg elsker Ingemann og Carit Etlar, og en stor Del af min Bogsamling bærer det beskedne Forlagsmærke „Kunstforlaget Danmark.“

Men dér ved Siden af er jeg en uforbederlig Verselsker. Og vi er en Skare, der holder af at lytte til Stjernemuml. Trods alle Formskærerlaugets Oldermænd synes vi, det er skønt at høre. Denne springske Tankegang knaldet ud i løsevne Sætninger. Denne halvbevidste Tone af Mystik, der kan lege som fjerne Celloklange i selv det mest realistiske Brostensemne. Denne betagende Evne til at sige „i smaa Vers store, vilde Skrig.“

Efter en romantisk, en realistisk og en religiøs Periode er vor Digtning nu naaet ind i en Fase, hvor alle disse tre farver, fordunkler og gennemlyser hinanden som et pragtfuldt Fyrværkeri paa en natblaa Himmels stjerneslagne Baggrund. Et bedaarende Kaos af Orgelbrus, Bøgesus og raslende Maskiner. Evighedens og Dagens Timer løber sammen til en lysende Kæde af Døgn.

Og de skriver ud af brændende Hjerter disse unge; de er hver for sig „en af de salige, der synger.“ Romantikkens og Realismens Digttere skrev ud fra et af Tid og større Aander givet Livssyn, og den religiøse Periodes Forfattere skrev og skriver endnu ud fra den Reaktion, som Realismens saa retningsbestemte Livssyn naturnødvendigt maatte fremkalde — bortset selvfølgeligt fra den kristne Litteratur, der ikke er Litteratur og ej heller litterært bestemt, men opbyggende og omvendende Skriverseri af kristne Gaasepenne — og lad det saa i Ærbødighed være indrømmet, at disse Penne vist ofte opfylder deres Mission paa velsignet Vis. Man kan, saa meget man vil, benægte at disse Digttere tilhørte en „Skole“; en Kendsgerning er det, at deres Kunst havde en fælles Baggrund, et fælles Syn paa visse Spørgsmaal, være sig timelige eller evige.

Ogsaa Nuets unge Digtning har en Baggrund; den er imidlertid ikke Livsanskuelse, men Liv. Med den Viden i Mente, at tre Generationers Tanke- og Drømmeslotte for en stor Del

er sunken i Grus, bygger nu hver sit eget Hus og ser gennem egne Ruder. Tankeslotte bygges og styrter, Eventyrets blaa Blomst findes og visner, Livssyn kommer og forsvinder, og meget af alt dette findes nu paa ormstukne Bogreolers støvede Musæer. Kun Livet, Livet det evige leves og larmes, leges og lés, og grædes, grædes bitterligt. Saa har da Nuets unge nok at skrive om. En Verden lemlæstet af Krig og Kriser, men hvor Glæde og Smerte og Ungdoms Daarskab er evigt de samme. Ingen Høvding viser Vej eller Retning — kan hænde, Evnerne er for smaa, kan ogsaa være, Ansvarer er for stort. Derfor er den saa selvstændig og forskelligartet, den unge Poesi. Hver lever sit Liv paa sin Maade og fortæller selv derom, og derfor har Kritikken Ret, naar den velvilligt indrømmer, at det meste er originalt. Der er ikke mere noget Gudebjerg i dansk Digtning; det er smuldret og forvitret; men paa hver lille Høj sidder en Yngling og fløjter og synger og skriver Vers, der frimodigt spotter Borgerlighedens Krav om Melodi. Naar jeg siger, de er uden Melodi, saa tænker jeg paa al den Prosalyrik, der den sidste halve Snes Aar har set Dagens Lys. Der er før skrevet Prosalyrik i Danmark. Man mindes I. P. Jacobsens: Har du faret vild i dunkle Skove. Selv Sonettens fintformende Mester Alfred Ipsen har brugt den. Og der gaar en Linie fra disse gamle Mestre over Johannes V. Jensens Amerikadigte og Restaurationsdigte, der kunstnerisk set er Perler, til Nutidens Verskunst. Men de unge skriver langt mere staccato, end de gamle gjorde. Man faar til Tider en Fornemmelse af, at Digterpsyken er mærket for stærkt af Maskinlarm og hostende Biler. Naturligvis har „Teknikkens Vidunderland“ ogsaa sit Krav til Tidens Digtning; men det er et Krav, der bør imødekommes med Maade; thi endnu er Menneskesjæle for naturbundne til at opfatte Lokomotiver og andre Sager „af strengt og dejligt Staal“ som Poesi. Set med Folkets sunde Øjne er Poesi fra Indholdets Side noget med Stemning og Følelse — med Hjertet kort sagt; det er Fuglesang og grønne Skove og smaa Blomster og to, der mødes „ved Rugskellet,“ og fra Formens Side er det Sang.

Det er Rim og Rytme, der ubevidst, men uundgaeligt hænger fast i Øret. Man opdager helt sikkert, at det er saadan, naar man hører Børn læse eller sige Vers. De synger uden at vide det. Derfor vil Staccato-Lyrikken aldrig „gaa i Folk“. Syngende kan de ikke, og læse den i Sammenhæng formaar de ikke, fordi Forstaaelsen meget ofte beror paa en haarfin Vurdering af Pausernes Længde og Værdi. For et Folk, hvis poetiske Barnetro er dannet gennem Ingemanns Morgen- og Aftensange, bliver alt dette Ord uden Sammenhæng.

Muligt at den ogsaa er lidt paa Mode denne Form; for hvad? selv om man sidder paa en Sky og profeterer, kan man jo godt følge Jordens Mode lidt, hvad enten det nu drejer sig om Kunstnersløjens eller Versets Form.

Men der gaar ogsaa en anden Linie i dansk Poesi — en Linie, der maaske kan karakteriseres ved Navne som Valdemar Rørdam, Aksel Juel og Hans Hartvig Seedorf — saa forskellige de end er. De selv og deres Efterfølgere skriver rigtige Vers — Vers, der kan synges, og som takket være ung, dansk Tonekunst bliver sungne, Vers, der i Rytmens og Rimets Ramme rummer en poetisk Enhed, og nogle af disse Digte vil vel engang bringe en og anden Poet det evige Liv, som Hans Hartvig Seedorf taler om, naar han siger: „At række eet Vers til de Slægter, der fødes, er Digterens Drøm om det evige Liv.“ Men da vil Tujaen sikkert være høj paa Digtergraven.

Dog, det gør jo intet, at Digteren dør, blot Poesien lever. Men den har trange Kaar i Øjeblikket; for de, der i Dag er unge, har ingen gylden Tid — trods de mange Digtere. Den Rytme i Sjælen, der er i Slægt med Versets inderste Skønhed, er ved at dø hen som Tonen fra en Streng, der ikke mere anslaas. Og for vor sjælelige Sundheds Skyld maa vi haabe, at Kaarene bedres, saa Strengen ikke brister.

Thi gør den det, er en Livsværdi gaaet tabt og vort Hjerte reduceret til Fysik.

E j n a r V a l f r e d .

OGSAA EN KLASSETUR.

Det er ingen Seminaristhistorie. Der var gaet fire fulde Aar efter Dimittendfesten. Af og til var den Tanke kommet frem i Vandrebogen, at vi burde have en Sammenkomst med nogle Aars Mellemlum for at holde Kammeratskabet i Live. Men Enighed om noget bestemt kunde der ikke blive, før vi fik en indtrængende Opfordring fra to af Flokken til et Besøg paa deres Hjemlandsø, vort Fædrelands yderste Øst. Med denne Indbydelse blev den første Sammenkomst til Virkelighed.

Vi blev 13 i alt af et Kuld paa 32. Trods Tallet blev det en herlig Tur, eller hellere Sommerlejr, om end af sin Art. Vi havde sat hinanden Stævne i København en Søndagaften først i August. Her gik vi om Bord i det store, moderne M/S. »Bornholm«. Nogle Kammerater var mødt paa Kajen for at vinke Farvel. Med Sejlturen var Eventyrrejsen begyndt. Da vore mere velhavende Rejsefæller var listet til Køjs, fik vi Lov at slaa os ned paa Promenadedækket med vore Tæpper. Et Sejl var spændt ud til Læ for Bisen, saa vi laa som i Telt om end paa gængende Grund. Cyklerne var med i Lasten, og de kom straks frem ved Ankomsten i Rønne Havn. De skulde befordre os Øen rundt.

Først gik Turen til Pedersker Hovedskole, hvor Skolestuen for et Par Dage blev lavet om til Vandrehjem for de mandlige Deltagere. De kvindelige Deltagere blev mere familiært behandlede. Det egentlige Hovedkvarter var dog

Tejn Forskole. Her var Loftet ved Hjælp af et Læs dejlig Halm lavet til Sovesal for Mændene. Et herligt Leje til en frisk og sund Søvn efter en daglang Tur. Skolestuen var Spisestue; der var rigelig Plads. Vi var vore egne Kokke,

d. v. s. Damerne med Mændenes Assistance som Køkkenvagt. Det var et ikke uvæsentlig Bidrag til at gøre Turen interessant og fornøjelig. Sligt fremmer Kammeratskabet. Spisesedlen var jævnt dagligdags, med andre Ord, vi spiste solidt og billigt.

Fra disse Kvarter gik saa Turene ud over Øen. At de blev interessante, føjes kun til for Fuldstændighedens Skyld. Som bekendt er ingen af vore Landsdeles Natur saa afvekslende som Bornholms. Men trods denne Forudviden bliver man alligevel betaget, naar man første Gang faar Lov at se det med egne Øjne. De første Mil fra Rønne byder ved flygtigt Øjekast ikke paa synderlig Forandring fra det øvrige Danmark. Den forventede Klippegrund synes at have skjult sig. Ved nøjere Eftersyn opdager man dog geologiske Mærkværdigheder som Arnagerkalk, Kao-

lin, Ler til det berømte Stentøj m. v. Naar man saa færdes i de storslaaede Klippepartier, bliver man overrasket ved ind imellem at finde den herligste Sandstrand, der straks indbyder til et forfriskende Bad i Østersøens Bøl-

ger. Endnu mere overraskes man ved, at Paradisbakkerne er et saa stort Panorama, at man fraraades at gaa derind uden en stedkendt Fører. Og alligevel kan man fra Kongemindet paa Rytterknægten i klart Vejr se Øens Grænser i alle Verdenhjørner. Ekkodalen og de gamle Borgrester i Almindings Dyb taler hver sit Sprog. Stenene taler, baade de, der endnu staar urørte som fra Skaberens Haand, og de, Mennesker har flyttet, formet og sammenføjet til Borg eller Bauta. — Vi nød alt dette og meget mere i en Uge. Øjet blev ikke træt af at se, da hver Tur bød paa nye Indtryk forskellige fra de tidligere. Der var nok at lære i Naturens store, aabne Bog. Der var nok at lære ogsaa af Folkelivet derovre, hvad enten det var Stenbryderen, der svang sin tunge Hammer, der havde fanget ens Opmærksomhed, eller den raske Fiskerpige, der havde travlt med at behandle Silden, for at den kunde blive klar til

Røgning. Den kønt klingende Dialekt fangede uvilkaarligt ens Øre, selv om den ofte kunde være lidt vanskeligt at fatte. — En Ting skæmmede lidt alt det skønne: det brogede Turistliv, men — vi var jo selv Turister.

Foruden det, en saadan Tur vilde byde enhver med et aabent Sind, dyrkede vi paa disse Ture et Kammeratskab, der ikke i nogen Maade stod tilbage for Seminarie-tidens. Vi sled sammen i Modvind og op ad Bakker og nød dobbelt sammen i Magsvejr, eller naar vi havde lejret os sammen paa en fredfyldt Plet omkring den medbragte Madkurv. Vi travede, badede naar der var Tid og Lejlighed, delte hinandens smaa Opdagelser, glædede os som en Flok Skolebørn paa Udflugt. Havde Embedet givet nogle Anstand og Ærværdighed, saa var det i hvert Fald for disse Dage glemt.

Naar vi saa efter en anstrengende Dag var vendt tilbage til Udgangspunktet, havde vi en Aftens Samvær at glædes til. En Aften havde vi Lejrbaal paa Stranden, en anden Aften var vi til Andendags Sølvbryllup. Vi nød

Gæstfrihed hos Venner, vi kunde dele det bedste med. Og selv begyndte og sluttede vi Dagen sammen med Guds Ord og Bøn. At vi kunde det, var vel nok den stærkeste Grundvold for det gode Kammeratskab.

Skønt Programmet blev gennemført, gik den fastsatte Uge dog alt for hurtigt. Afskeden var ligelig præget af Vemod og Taknemlighed. Næste Søndag bar den stærkt opførte Østersø de fleste af Deltagerne ud fra Rønne Havn over mod Hovedstaden, hvor Flokken saa igen spredtes for alle Vinde.

Nu ligger denne Oplevelse allerede et Stykke tilbage i Mindernes Række. Deltagerne selv vil glædes over at faa dette Minde draget frem paany. Der er nemlig blandt dem Ønsker fremme om en ny Tur af samme Art. Den kommer forhaabentlig ogsaa i en ikke alt for fjern Fremtid, inden hele Klassen bliver bundet helt fast til Hjemstavns Jord. Men iøvrigt er det ogsaa draget frem her for at give andre Aargange fra H. S. Lyst til at prøve noget lignende.

Jens C. Andersen.

UNGDOMS SPØRGSMÅAL.

Jeg har været letsindig nok til at love vor Redaktør en Artikel. Jeg holder mit Løfte, om end det falder mig lidt svært at indfri det, da jeg er vel vidende om, at mange af de »gamle« fra Haslev fører en meget smidigere Pen og har meget mere værdifuldt at føre frem end jeg. Tilslige har jeg knapt været helt i Vigeur i den senere Tid.

Læserne har forhaabentlig let ved at tilgive mig, at jeg fører dem ind paa Højskolens Grund. Jeg har ganske vist oplevet ca. 6 dejlige Aar som Enelærer i Folkeskolen, men for 1½ Aar siden fik jeg min Gerning blandt Ungdom paa Indre Missions første Højskole, Nr. Nissum.

Det er ikke sjældent, at der bliver talt og skrevet af ældre for og om de unge. Man bedømmer Ungdommen, sammenligner den med forrige Tiders Ungdom, giver den Raad og Vejledning, roser eller kritiserer den, eftersom ens Indstilling over for og Syn paa Ungdommen opfordrer en til.

Sjældnere, meget sjældnere, hører man noget fra de unge selv. Adskillige unge lukker til for Sjælens dybere Rørelser selv over for gode Kammerater, og endnu tættere lukker de Læberne sammen over for de ældre, men samtidig med, at de »lukker sig inde i sig selv«, har de ofte Trang til en at aabne sig for. De trænger til at frigøre indestængte Spørgsmaal. Til dette benyttes ofte en Højskoles Spørgsmaalskasse.

Har Læseren med mig Lyst at gennemrode 3 Halv-aars Spørgsmaal?

Vi lægger først til Side de os mer ligegyldige Spørgsmaal, der forespørger om Tidspunktet for Juleferiens Begyndelse og Afslutning, om der hvert Aar er saa meget Solskin i Nr. Nissum som i Sommer o. s. v.

Vi finder frem Spørgsmaal, der er »Gengangere«, som under noget forskellig Form kommer frem i hvert Elevhold. Vi sorterer dem og lægger dem i Gruppe, som de er i »Familie« til.

Her er først nogle, der aabenbarer Ungdommens vaagne Blik over for de andres, for Kammeraters eller Læreres, Svagheder. Har en Kammerat f. Eks. en Kæreste og en Motorcykle, som optager ham lovlig meget, falder der i Vinterens Løb nogle Spørgsmaal af som: »Er der noget om det, at man skal holde sig fra Kvindfolk og gamle Motorcykler?« — Er der lidt mageligt ved et Par af Svendene der, lyder det: »Det kunde vel ikke lade sig gøre, der kom to Senge op i Skolestuen til T. S. og P. H. (Navn angivet), de ligger for det meste langs Bænken, og jeg mener, det kunde være behageligt med en Seng. Jeg tror, de to omtalte Herrer vilde være taknemmelige for Sengene.«

En Del Spørgsmaal handler om Forlovelser og Giftermaal, men ingen om Kammeratægteskab, somme Tider er det Skæmt, til andre Tider Alvor. — Vi finder frem og noterer: »Hvad koster et Par Forlovelsesringe? Kan en arbejdsløs Højskoleelev faa Raad til at købe et saadant Par?« (En Elev havde et godt Øje til en af Pigerne). »I hvilken Alder skal man gifte sig?« spørger en Ungersvend. »Hvordan føles den rette Kærlighed?« spørger en drømmende Ungmø. »Er det klogt at købe Ejendom og gifte sig i disse Dage?« spørger en noget snusfornuftig ung Mand.

Det økonomiske Problem optager især de unge Mænd, men ogsaa de unge Piger har Spørgsmaal om dette: »Tror Forstanderen, at vi faar bedre Tider i vor Tid?« — »Er Told til Gavn for Landet?« »Hvordan gaar det til, at Kroppen stiger og falder?« »Hvad mener Forstanderen om L. S.?« — Disse og lignende Spørgsmaal er tillige yndede

Diskussionsemner i Elevdagligstuen og Mand og Mand imellem.

For nogle kniber det at klargøre de sociale og politiske Forviklinger. (Det gør det vel forøvrigt for os alle): »Kan man ud fra kristen Tankegang anerkende Karl Marx' Teori, at enhver given Samfundstilstand skaber sin egen Modsætning: den avler en Søn, som uundgaeligt maa ødelægge Faderen? Kan Teoien gælde indenfor Guds Rige? Kan den afvises inden for et nationalt Samfund? Er det en hedensk Tankegang?« — »Er Biskop V. Ammundsens Bog »Social Kristendom« et Forsvar eller Angreb paa Henry George og Retsstatsideen?« — »De fire store politiske Partiers Program??« — »Er Marcus Lauesen mere Kommunist end de fleste unge fra troende Hjem?«

Nogle ser uden for deres egne Vinduer: »Hvad mener De om Urolighederne i Østen?« — »Er Hittler imod den kristne Religion?«

En meget stor Part af Spørgsmaalene vedrører det kristelige. En vis Realisme træder da ofte frem, Spørgsmaalet om, hvordan Kristendommen indvirker i ens daglige Liv og praktiseres der! »Er Kristendommen en Hindring for en fuld Livsudvikling?« — »Hvordan bliver man klar over, hvor Gud vil have en?« — »Kan troende unge bruge utilbørlige Ord (saasom: Søreme og m. a.), uden at det vækker Forargelse?« — »Hvad vil Gud os gennem Krisen?« — »Er det nødvendigt for en kampberedt kristen Ungdom at se Tingene fra begge Sider, eller skal vi nøjes med at læse de Bøger, som udkommer paa Lohses og De unges Forlag samt enkelte andre?« — »Hvordan skal man bedst være noget for sine Kammerater?«

Spørgsmaal vedrørende »Mellemtingene« dukker gerne op flere Gange i et Halvaar: »Er det Synd at danse?« — »Er det Synd at nyde et Glas Vin i et festligt Lag?« — »Er det Synd at gaa i Teater?« — Ungdom paa samme Tid hader og attraar Autoritet!

Spørgsmaal af dogmatisk Art gaar man heller ikke af

Vejen for: »Hvad Berettigelse har Barnedaaben?« — »So-
 ver de døde til Dommedag?« — »Er et Menneske rigtig
 vendt mod Gud, naar det over for sig selv erkender, at
 det er mere bange for Livet end Døden?« — »Rom. 7, 20:
 Dersom jeg da gør det, som jeg ikke vil, saa er det ikke
 mere mig, der udfører det, men Synden, som bor i mig.
 Hvordan skal det forklares?«.

Nogles Tanker gaar mod det dunkle, det fremtidige
 og hinsidige: »Hvad skal der forstaas ved Prædikerens
 Bog 1. Kap. Vers 3-6?« — »Kan vi ikke faa nogle Bibel-
 timer ud fra Johannes' Aabenbaring?« — »Er der meget,
 som tyder paa, at vi nærmer os de sidste Tider?«

Der er mange andre Spørgsmaal end de nævnte, og-
 saa Spørgsmaal, som en eller anden vel hellere havde set
 fremdraget. Men det forekommer mig, at disse er blandt
 de mest typiske »Gengangere«.

Nu maa det først bemærkes, at Nr. Nissum Højskole
 hører til de smaa i Landet, 20-30 Elever. Altsaa har vi
 foran os en Ungdomsflok, der i Størrelse ligner en Land-
 forening inden for K. F. U. M. og K., og vore Elever er
 for største Partens Vedkommende rekrutteret fra disse For-
 eninger. — Men hvor mange af disse Foreninger har hver
 for sig en Flok unge, der stiller Spørgsmaal som disse?
 Jeg er meget tilbøjelig til at mene, at det er disse Forenin-
 gers Elitetropper, der besøger Indre Missions Højskoler.

Det er en Glæde at færdes blandt vaagen, spørgende
 Ungdom, at faa Lov at vække nye Spørgsmaal og angive
 Retningslinier for Spørgsmaalenes Besvarelse, paa hvad
 Maade man end fik Arbejdet tildelt. Og er der end me-
 get at bebrejde Nutidens Ungdom — Bebrejdelseerne falder
 vel forøvrigt med størst Vægt tilbage paa den Generation
 af Mænd og Kvinder, der opfødte og opdrog Ungdom-
 men — saa er der ogsaa meget at glædes over. Vi har unge,
 som vil noget mere end Fjas og Letfærdighed. Unge, der
 er redelige og sande. Unge i Strid, i Sejr og Nederlag. Vi
 har ogsaa en anden Ungdomstype i vore kristelige For-

eninger og paa vore Højskoler, unge, vi gerne vil vække op. K. F. U. M. og K. F. U. K. Ledere og Indre Missions Højskolars Arbejderstab bør finde hinanden i et mere intimt Samarbejde end hidtil. Til Vækkelse, Helliggørelse og Dygtiggørelse af vore unge.

Om en og anden ved at læse disse Linier er blevet lidt mere klar over, hvad der rører sig i Nutids Ungdoms Sjæleliv, saa var Hensigten med det skrevne opnaaet.

Med venlig Hilsen, specielt til dem fra 1920.

Laurits Kaag.

SØNDERJYLLAND SOM TURISTLAND.

Adgange og Overflade.

DET mærkelige Brydningsaar 1920 gav os paa samme Tid Glæden over det paa ny vundne og Sorgen over det paa ny tabte Sønderjylland. Af det røvede Land beholdt Tyskland det fede Angel, Sønderjyllands „Hovedstad“ Flensborg og Stiftsstadene Slesvig samt i Vest den overvejende Del af Marsklandet, Frisland, Ejdersted og de fleste Øer. Og med alt dette beholdt det Retten til fremdeles at regne Provins Schleswig-Holstein — meerumschlungen — til sit præjsiske Omraade. Vi fik tilbage det nordlige Slesvig oven for Skelbæk—Vidaa med Rømø i Vest og Aarø, Barsø — Tryk paa sidste Stavelse — og Als i Øst, af Minister Neergaard officielt betegnet med det kunstigt klingende Navn: de sønderjydske Landsdele.

Sønderjylland v a r det ikke, men hvorfor ikke anvende den naturlige Betegnelse: Nordslesvig, selv om maaske tidligere Flensborg var regnet med til dette. De allerfleste nævner imidlertid — trods stadig Protest fra Peter Lassen i Struckstrup — vort danske Nordslesvig som Sønderjylland uden Hensyn til, at Sønderjylland nu og fremdeles er Landet mellem Garding, Hamdorf og Frederikssted i Syd og Hvidding, Skrave og Aller mod Nord.

Til Sydslesvig gaar Vejen nu — det var anderledes paa Thyras Tid, da der var livlig Forbindelse ad Søvejen østfra — over Nordslesvig, der i alle Henseender er det for Danske lettest tilgængelige. Men Sydslesvig rummer for os saa store historiske Rigdomme og Landskabsskatte, at et Besøg vil mere

end svare Regning. Fra Nørrejylland fører Vejene, Jernbaner som Landeveje, ned i Øst og Vest, medens Midterlandet er mere vanskeligt tilgængeligt nordfra. Det Forenedes Skibe fra København til de østjydske Fjordbyer sejler ogsaa til de tre østslesvigske Købstæder med gammeldags rejsende. Motorfolk fra Øerne kører til Middelfart, Assens eller Faaborg, hvorfra Motorfærger gaar til henholdsvis Snoghøj, Aarø Sund og Mømmark. Turen Faaborg—Mømmark—Sønderborg i stille Vejr og varmt Solskin giver en smuk Indledning. Østjyder og Snoghøjfolk kommer ned over Christiansfeld, medens Vestjyder tager Vejen over Ribe.

Øboerne kommer først gennem det østjydske Morænelandskab, som ingen Steder i vort Land findes mere frodigt eller smukkere. Nordligst følger den østlige Længdebane den geografiske Isrand fra Vamdrup over Vojens. Sydligere er Isranden trukket i østlig Retning nærmere Byerne. Men det virkelige Skel mellem det gode Østland og Midtlandets Geest gaar noget østligere end Randmorænerne Linje. Det magre Land naar næsten ind til Genner Fjord og til Løjt Kirkeby, skærer Sundeved fra mellem Ensted og Felsted og mellem Kværns og Rinkebæk og — efter en Bue uden om Flensborg — Angel omtrent tilsvarende. Ved Haderslev er Bredden til Havet o. 25 km, men i Sundeved kun 15. Øvre mod Vest er Hedesletterne næsten hele Vejen skilt fra den nuværende Kystlinje af den mellem-liggende Marsk. Denne er en yngre Dannelse, langsomt foregaaet efter store Sænkninger, der naaede deres Højdepunkt i Bronzealderen eller kort efter dennes Ophør. Kun paa tre Steder, Nord for Husum ved Skøbøl, Nord for Højer ved Hjerpsted og ud for Vester Vedsted — Marsken strækker sig nemlig helt op til ud for Ribe — er dette ikke Tilfældet. Strækningen Ballum—Emmerlev er en Bakkeø, der er skilt fra den bagved liggende Geest ved en bred Aadal, kaldet Sejrsbæklavningen. Iøvrigt er ogsaa Marsken af en meget forskellig Bredde, forholdsvis størst langs Bredeaa, Vidaa og Ejder, de to sidstnævnte Steder henholdsvis 40 og 30 km.

I sammentrængt Form er Sønderjylland en Fortsættelse af

Nørrejylland, men mod Vest er Marsken noget næsten nyt, for Sønderjylland særegent. Til Gengæld mangler her paa Østkysten en geologisk Udbygning svarende til Djursland. Den lille kluntede Isbjørneunge, Als, der klammer sig til Fastlandet ved Sundeved, er i Overfladen ikke meget Djurslandsk. Vestkystens Klitter skal man henede søge ude paa Øerne samt paa Ejdersteds Yderende. Paa den tidligere nævnte Bakkeø Ballum-Emmerlev ligger en Klint af betydelig Højde, Emmerlev Klev, hvorfra man har en interessant Udsigt over Vadehavet mod Silde Klitter.

Ikke alt er Poesi.

Efter 1920 blev der paa Grund af Krigstidens Vanrøgt og de nye Krav, Tiden førte med sig, i Nordslesvig taget stærkt fat paa Udbygning af gamle Veje og Gennemførelsen af nye. Spor og Rester af gammel Vej er mange Steder lette at iagttage. Endnu i 1933 fortsættes dette Arbejde, hvorfor ingen Kort er i Stand til at give fuld Oplysning om Vejnettets Udstrækning. F. Eks. har man nu taget fat paa en ny stor Skraavej fra Aabenraa til Esbjerg. Langs den største Del af disse nye Veje i Nordslesvig savnes derfor, hvad man kan kalde Landevejenes Poesi. Er de maaske paa Grund af deres Brugbarhed lokkende for motorkørende, er det modsatte Tilfældet for de ganske vist nu noget faatallige Fodgængere.

Den H. V. Clausenske Turist finder meget her at beklage. Men ogsaa for Motormanden kan det være en Lise at køre bort fra den moderne Grusvejs Vaskebræt og ind paa den gamle Sognevej, hvis den ikke er alt for daarligt holdt. Den er i hvert Fald mindre benyttet, men som Regel kun farbar om Sommeren. Ogsaa finder man her interessantere Kørsel. De ny Vejes lige Linje, bløde Kurver og den gennemførte Nivelering borttager i for høj Grad Overraskelsens Moment. Kør i Stedet ud paa Løjtland eller ad den herlige Vej fra Mastrup gennem Pamhule Skov — Tryk paa sidste Halvdel af Pamhule — op til Hammelev; det er som i en anden Verden. Til Gengæld maa man ikke køre stærkt; det er farligt. Vil man opleve

Fartens Glæder i sin forholdsvis nye Bil, kører man atter ud paa den store Vej til de med Tjære eller Asfalt behandlede Strækninger. Men hvad disse angaar, er vi endnu lidt tilbage hernede i Forhold til visse Dele af „det gamle Land“.

Den østjydske Via Appia i Sønderjylland.

En Vej, ingen vil fortryde, er den sønderjydske „Adelvej“, Landevejen Christiansfeld—Haderslev—Aabenraa—Flensborg—Slesvig—Rendsborg. Det er Landsdelens Hovedvej, hvor Kultur og Minder gror om Kap med de gamle Træer. Allerede paa Grænsen ved Frederikshøj fortæller et Par store Sten om Genforeningen og om Kongens Møde med Sønderjyderne. Straks ved dette Syn er en Grundtone anslaaet, som vil klinge stærkere og stærkere igennem, jo længere man bliver, og jo længere man kører. Snart kommer man til Christiansfeld, Brødremenighedens By. Den prøjsiske Stil i Banegaarden vil ingen kunne beundre, men desmere den stilfulde Nøgternhed i alle Hernutternes Bygninger, Bedehusets hvide Renlighed især, og den ejendommelige og stemningsfulde Kirkegaard. Paa den videre Vej til Haderslev vil man om Sommeren faa Lejlighed til at bemærke den gode Landbrugskultur og de rige Afgrøder.

Det første, man faar at se af Haderslev, er Byens slanke Vandtaarn, det næste vor nyeste Domkirke, Haderslev Vor Frue. Særlig set fra Vest fremhæver det høje smalle Hovedskib den som en af vore mest udprægede gotiske Kirker, der endda uden Taarn og Spir er i Stand til at dominere sin By. Byen er anlagt ved en Fjordovergang, paa hvis smalleste Sted Slotsvandmøllen ligger. Kom en anden Gang sejlene op ad den lange, smalle Fjord mellem Skov og høje Bakker til begge Sider. Udsigten fra Fjorden forlænger sig bag Byen til Haderslev Dam — forlængst fersk Vand — med de skønne Omgivelser. Dammen er Nordslesvigs største Indsø. I den modsatte Ende af den langstrakte Sø ligger den dejlige Eng Hinde-made — Made lig Eng —, dannet af Aaen, Pamhule Skov, Anlægget Kristiansdal og Tørning Vandmølle, hvor tidligere

Limbækkernes Tørning Slot laa. Dette er Nordslesvigs længste Tunneldal, hvis Gletscherport laa ved Vojens.

Vedsted Sogn mod Sydvest er særlig interessant paa Grund af den skarpe Modsætning mellem østlig og vestlig Natur, hvorover man kan skaffe sig en vid og ejendommelig Udsigt fra Pothøj Syd for Vedsted By. Dette Sogn og det Syd for liggende Ø. Løgum er den paa Kæmpehøje rigeste Egn, 4—500 ialt. Det er umuligt at komme til Aabenraa, uden at Bismarck-Taarnet paa Knivsbjerg rejser sig skærende paa Vejen med sin uharmoniske Masse. Her undgaar ingen Dansk at føle et Ubehag, selv om han bekvemmer sig til at stige op i Kolossen, der er rejst af Granit ved rigelig Anvendelse af Cement og Jern. Kansleren selv flyttede i 1920 protesterende til Askebjerg mellem Slesvig og Rendsborg i sønderjydske Svejts. Udsigten viser tydeligt Genner Fjord-Området og til den anden Side det vide Vestland. Her mødes atter Østens og Vestens Natur og danner i Foreningen de mest storstilede Landskaber, det er muligt at finde i denne Landsdel. Brat styrter Bjerget ned mod Fjorden, som er Østkystens dybeste.

Aabenraa er en Søfartsby ved den forholdsvis brede og smilende Fjord. Selve Bybilledet er ikke særlig interessant. Kirken er som romansk Kirke stærkt forfusket og belemret med et Monstrum af et grønt Træspir, der umotiveret stikker op af det røde Taarn som en regulær Fornærmelse. Folkehjem, Slotsgade og Brundlund Slot bør ses. Omegnen er præget af de store Skove, hvis samlede Areal udgør over 1800 ha.

Hostrup Sø er en fladbundet Hedesø, men paa dens østre Side begynder i Kliplev Sogn en interessant Egn med stenstrøede Bakker, Granplantage og forpjuskede Bøge, Græsgange for løsgaaende Kreaturer mellem spredte Gyvelbuske. Videre kommer vi forbi Herregaarden Søgaard og Søgaard Sø med betydeligt Skovareal til den ene Side.

Begge Bredder af Flensborg Fjord er Idyl, men den er godt skjult. Paa Nordsiden er der i Holbøl Sogn skarp Overgang fra magert Land til Dejligheden paa Skrænterne langs Vandet. Paa den modsatte Side er Lyksborg med stor Skov

i høj Grad Besøg værd. Men Flensborg og Slesvig, imellem Egnen omkring Sydslesvigs historiske Landevej, Angel og Dannevirke, det er vor nationale, folkelige og militære Slagmark, een stor historisk Helligdom, hvor Danskheden nu spirer igen trods gamle og nye Nederlag. Fra Naturens Side set er Angel vel det overdaadigst udstyrede Landskab ved Østersøens Bredder, men det gør ondt at komme der. I 1920 var det stille gaaet til Danmark igen, naar vi kun roligt og selvfølgelig havde taget det. Men da der blev rejst Strid om Selvfølgelighederne, og de fleste holdt sig enten passive eller gik med Regeringen haardt imod, gik denne enestaaende, guddommeligt givne Mulighed tabt som saa mange før.

Meget er der at se i Flensborg By. En nordfra kommende gør vel i først at opsøge de nye danske Indretninger og dernæst Minderne om Byens danske Fortid, særlig den gamle Kirkegaard. Men for Flensborg maa man ikke glemme Slesvig; thi den, der ikke har set Slesvig Domkirke, har intet set.

Langt borte fra ser man dens nye tyske Taarn, der uden Overdrivelse, langtfra set og næved betragtet, tør kendetegnes som en Smagløshedens Triumf. Ogsaa indvendig er den mishandlet, baade af Danske og mest af Tyske, men dens Plan og Form var saa ædel, at ingen Mishandling kunde udlette de vidunderlige Træk. Men er end Kirken som Bygningsværk nu saa som saa, er dens Mindesmærkers Pragt saa meget des større. Af disse er Alteret det ypperste, men det maa ses paa Stedet. Det samme gælder Byen og dens Omegn. Slaa dig ned i Slesvighus, Byens danske Mødested, i 8 eller 14 Dage. I tyve Slægtled var Landet og Byen dansk, kun i tre tysk. De tre har ikke udsløttet alle de tyve. Stig op paa Jordbærbjerget Nord for Byen eller Kongshøj Syd for. I Øst blinker Slien og dens Nor, i Syd og Vest strækker sig i lange, ophøjede Linjer de gamle Volde, hvis Gaader endnu ikke alle er løst. I en Ud-kant af Byen troner fremdeles det forgrimmede Gottorp Slot, hvorfra saa meget ondt kom over vort Land og Folk.

Paa tværs langs den ny Grænse.

Vil man skaffe sig mere end et overfladisk Indtryk, faar

man næppe Tid til at se mere end Østkysten paa een Sommer. Endda mangler i foranstaaende en væsentlig Del af Østkystens Land. Resten kan ses, hvis man fra Fyn gaar i Land i Mommark paa Als. Kører man herfra til Sønderborg, faar man ikke det rette rige Indtryk af denne skønne Ø. Foretag en Udflugt sydpaa — kør helt ud paa Kegnæs — og navnlig mod Nord til Nordborg (Udtale: Nørborg). Kør den gamle Vej langs Østkysten gennem Nørreskoven. Bag den, i Læ af Skoven, ligger den tættest befolkede Del af Øen. Kommer man paa disse Udflugter de rigtige Steder — bort fra de større Veje og ind i de smaa Landsbyer — ses smaa søde Huse og store Gaarde af gammelt Bindingsværk. Angel, Als, Løjtland og Haderslev Næs er gennemvævet af Hegn som Taasing og Langeland. Als's Østside er afslebet af Storm og Strøm — som Langeland — medens paa Vestsiden Fjord og Nor skiftes til at lege Kispus med den farende. Et Besøg i Augustenborg Slotspark maa ikke forsømmes. I Mommark har man det salteste og mest friske Vand paa Slesvigs Østkyst (— men ogsaa udmærkede Badevilkaar ved Kjelstrup Strand paa Sydsiden af Næsset og ved Halk Hoved, paa hvilket sidste Sted man samtidig kan se de højeste Klinter ved Kysterne her).

Kommet til Sønderborg vil man se, at denne By har et særdeles livligt Handelspræg. Men mere bør den rejsende rette sin Opmærksomhed mod det monumentale Slots gamle rødgraa Mure, bag hvilke Sønderjyllands Nationalmusæum befinder sig. Paa sin Vis er det næsten lige saa seværdigt som Musæet paa Koldinghus. Vejen ud af Byen vestpaa fører over den nye flotte Christian X's Bro op ad Dybbøl Bankes stejle Skraaninger. Kast herfra Blikket tilbage over Sønderborg, hvorved først Byens enestaaende smukke Beliggenhed kommer til sin Ret. Paa Højden skæmmes Banken af grimme Huse, men har man ikke været her før, bør man ofre den et Par Timer; thi her taler atter Fortiden stærkt. Danevirke, Isted, Dybbøl, Knivbjerg (nordligere Skamling og Ribe Domkirke) er det ved Rejser særlig hernede stadig genkommende Memento om Historien, som Danske trænger til at lade fæstne i sig som Erindring.

Køreturen til Graasten med det blinkende Vand i Syd, helst i Seneftermiddagens Lys, og undervejs en Tur Broagerland rundt giver Anledning til sjældne Glæder. Teglværkernes røde Farver liver op langs Stranden; de skyldes stenfrit Ler i 9 Meters Dybde lige ud til dybt Vand. De iøvrigt faa Skove paa denne frugtbare og tæt befolkede Halvø hører til Danmarks bedste; man finder i Skelde Kobbelskov over 30 m høje Bøge med vældige Stammer og smaa Kroner. Ogsaa i Graasten og Omegn staar mange store Træer, bl. a. nogle meget brede og tykke Ege i Byen langs Søen. Paa den videre Vej kan der køres gennem Rinkenæs Nederby og siden ned til Grænsen ved Krusaa. Et Besøg i Kromanden og Sangeren Karsten Thomsens By, Frøslev, viser en stor tætbygget Landsby med en egen Stemning, for Resten den sydligste i Jylland under Danmark. Vejen gennem Nordslesvigs maaske magreste Sogn Tinglev, midt i Hedesletten af samme Navn, bør føres om ad Kravlund, som er en gammeldags, morsom og malerisk Hedeby. Vi kommer atter — det kan være henimod Aften — den ny Grænse noget nærmere paa Jejsing Banke, hvorfra man netop ved denne Tid kan faa en stemningsfuld Udsigt over det vidtstrakte Eng- og Marskland mod Syd til Bakkerne bag S. Løgum og Ladelund ind i Mellemslesvig. Byerne ligger som smalle sorte Linjer paa det grønne Tæppe. Baade i Jejsing og Rørkær er der smukke gamle Gaarde med Vesteregnspræg. Man kommer tæt forbi Udbjerg Sogn og Grænsen ved Sød ind i den gamle Marskby Tønder.

Den er anlagt som kombineret Bro- og Havneby under Navnet Lilletønder (Modsætning til Møgeltønder) ved Vidaaens Munding, 13 km fra, ikke een Meter over Havet. Blandt Danmarks Byer har den fuldstændig sit eget Præg, men skal den siges at ligne nogen anden, maa det blive Ribe. Gamle Huse med smukke Portaler træder tydeligt frem i Hovedgaden med den smukke Krumning. Særdeles ejendommeligt er Byens lille Torv. Tidligere beherskede Oplandet Byen gennem de store Kvægmarkeder, der aarligt omsatte 20,000 Stykker. Om Foraaret gik det til Kogene, om Efteraaret derfra. Marskens

dybgrønne Farve var Omegnens. Nu er det forbi eller vil blive det. Et stort Afvandingsanlæg fra de sidste Aar har skilt hele Tønder-Hjørnet af med Overfladevandet, der tidligere om Vinteren forvandlede Egnen til een svømmende Sø. Samtidig er Grundvandet sænket, saa at Marsken nu langsomt vil dø og give Plads for en frodig Hvedekultur. Saaledes i slet Overensstemmelse med danske Lighedsbestræbelser, der ikke taalte endsige beskyttede denne særegne gennem Aarhundreders Arbejde skabte Erhvervskultur, men lod Tyskland slaa den ned med Grænsestrangulering, Told og Restriktioner til Skade og-saa for hele vort øvrige Landbrug, hvis Kvægbrug nu svæver i Luften.

Gennem Danmarks mærkeligste og paa sin Vis smukkeste Landsby, Møgeltønder, med Hans Schack's Slot naar vi ud til Højer og Højer Sluse, hvor den rejsende maaske for første Gang faar at se, hvad V o r l a n d er. Det er den uden for Havdiget nydannede Marsk, som særlig om Sommeren og altid ved Lavvande ligger helt tør, og hvor Hundreder af Faar græsser uden Bekymring for den lyse Stribe ude i Vest, hvor Eftermiddagssolen blinker i dybt Vand.

Man maa endelig ikke undlade at køre ud til de to Frederikskoge og Rudbøl. Vejen gaar sydvest ud gennem det ældste Møgeltønder, hvis Huse er endnu mere typisk vestslesvigske end Hovedgadens: Grundmur, rødbrændte Sten og Straatag („Istag“) i enkel, ren og næsten monumental Opbygning. Vi kommer forbi Cornelius Petersens Gaard, Vesteranflod, bygget halvt som Ejderstedgaard. Gaardene ligger paa Værfter, kunstig opkastede Jordhøje. Tidligere vrimlede Kogene af Korthornsstude. Ude ved Rudbøl, der som en rigtig Friserlandsby er bygget paa Diget, kan man i det tilstødende Rosenkrans se Clausens Grænse i al dens Meningsløshed midt ad Gadelinjen.

Ned og op vesterude.

Kommer man nordfra og agter sig til Vesteregnen, kan man paa Nedturen gaa over den gamle Grænse ved Skodborg-

hus eller Foldingbro. Navnlig fra førstnævnte Sted ser man den første Snes Kilometer ikke noget til Heder. Egnen fra Københoved over Rødning til Gram minder mere om østjydsk end om vest- eller midtjydsk Natur. Men den maa opfattes som een stor eller flere sammenhængende Bakkeøer med en meget betydelig Frodighed. Derom vidner de solide Bøndergaarde i Københoved og Langetved; i sidstnævnte By undgaar man ikke at mærke sig de smukke Udhuslænger af Kamp. Agerbrugskulturen omkring Rødning, Slotsparken i Gram og Gram Storskov forudsætter en endog særdeles god Bonitet. Men en halv Mils Vej Syd for Arnum har vi Lyngheden, der snart efter pludselig afløses af den interessante Lindet Skov, som baade hvad Jordbund og Træformationer angaar er beskaffen omtrent som Rold Skov. Ved den anden Ende af Skoven støder man paa Nordslesvigs største Hede, der herfra breder sig i sydvestlig Retning.

Fra Arnum Nykro har vi fulgt en væsentlig nyanlagt Vej, der neden for Arrild føres tæt langs Østfoden af Løgum Bjerger, som ender med den berømte Vongshøj (eller Vognshøj), den højeste Bakke i det egentlige Vestland. Fra Toppen faar man en vældig Udsigt til næsten alle Sider. Man ser Skovene ved Gram og i klart Vejr Skovene ved Aabenraa, Ribe Domkirke i Nordvest og Tinglev Kirke mod Sydøst, langt ude i Vest Rømø og Sild og i en lang Række fra Tønder og op de vestslesvigske Landsbyer og deres efter Paavirkning fra Ribe spidsspirede Kirker. Ganske nær ved ses Vestslesvigs andet Vartegn, Løgum Klosterkirke, der ved Restaureringen fik sin Tagrytter erstattet med et Spir af betydelig Højde. Lejligheden til at se denne Kirke er alene en Sønderjyllandsrejse værd.

Sønden for Løgumkloster ligger Landsognet med Ellum By, der gav Navn til det mellemste af de tre sønderjydske Sysler. Ogsaa her findes betydelige Hedestrækninger omkring den store Kongens Mose og Draved Skov, der sikkert tør betegnes som Danmarks ejendommeligste Skov. Skønt den ligger lavt og i højeste Grad trænger til Afvanding, har det kunnet konstateres, at Istidens Smeltevandsstrømme er gaaet

uden om dette Terræn, hvis Dannelse altsaa ogsaa i Overfladen maa skyldes en tidligere Istid. Dele af Skoven er endnu næsten Urskov og bevokset med Eg, Birk, El og — Lind. I de højere Partier findes ogsaa Bøg. I Bunden vokser saa sjældne Planter som Kongebregner. Ravn og Hejrer lever her endnu, og sorte Storke levede her indtil for nylig. Gennem Abild Sogn kommer vi ned til Tønder.

Fra Tønder kan man over Sæd, S. Løgum, Nibøl, Bredsted og Breklum naa ned til Husum. I Sommertiden er det en storartet Oplevelse især for en dansk Øbo at køre vestligere, ud paa Marskens Digeveje, der efter hollandsk Mønster er lagt af Klinker — brændte Sten — paa Kant. Helt ude ved Kysten ligger Dagebøl, hvorfra man har tydelig Udsigt over Før. Saa lille Tønders Torv er, saa stort er Husums. Torvet rundt ligger det ene skønne frisiske Gavlhus ved Siden af det andet. I Tønning maa vi smage paa Rejerne, før vi kører ud paa Ejdersted, Markslandet frem for noget.

Gennem et enestaaende udholdende Arbejde er Halvøens 70 Koge bygget op og ved Diger beskyttet mod Havet. Befolkningen er oprindelig af hollandsk Afstamning, men viste trods dette ret stærke Sympatier før Afstemningen. Indvandringen fandt for største Delen Sted i det 10. og 11. Aarhundrede. Gaardene er bygget i „Haubjerg“-Stilen og bestaar — som Regel — tilsyneladende kun af een Bygning med forholdsvis ringe Grundflade og et højt Tag dækket med Istag. Skelettet er en „Firkant“ med fire eller seks høje Egetræshjørnepiller, som ved Tværbjælker er forbundne med hverandre. Omkring denne „Firkant“ ligger de øvrige Beboelses- og Gaardsrum, alt under samme meget høje Tag. Man finder dog ogsaa Huse i frisk-dansk Stil. Paa uendelige Græsmarker, som ligner en herlig Græsplæne, ligger Gaardene udstrøet, halvt skjult som i en lille Skov bag Grupper af pragtfulde Asketræer. I Synskredsen ser man mod Nord og Syd Havdigerne som en skarp Linje, indtil 8 Meter høje danner de et sikkert Værn imod Vesterhavets Stormfloder. Mod Vest er Landet tilstrækkeligt beskyttet ved en Række Klitter.

Landet er enestaaende frugtbart. Nyinddiget Land kan i flere Aar uden Gødning bringe den rigeste Kornhøst, men Kornavlens er forlængst ofret til Fordel for Kvægavl, da Græsset er utroligt nærende. Man regner med 150 kg Tilvækst pr. Kreatur i en Sommer. Hovedvægten lægges derfor paa Opdræt af Kødkvæg, mindre paa Malkekøer. Korthornet er eneraadende, og Tyrene indføres direkte fra England. Ogsaa Faareavlens er betydelig. Om Sommeren ser man Tusinder af Faar paa det store Vorland foran Digerne ud mod Havet.

De store Kvægmarkeder Foraar og Efteraar i Husum baseres i første Række paa Ejdersted. Tilførslerne udgjorde før Krigen aarlig 75,000 Stykker og hørte til de største i Europa. Tidligere kom ogsaa en stor Del af Magerkvæget til Foraarets Markeder fra Danmark. Det er forbi.

Endnu maa man herved aflægge et Besøg i Hans Helgesens By, Frederiksstad, der ligger, hvor Træaa flyder ind i Ejder. Den er anlagt og præget af hollandske Kolonister, der kom herind under Christian IV., fordrevet fra Hjemlandet under Religionsstridigheder. Nogle prægtige gamle Gavlhuse staar endnu tilbage, men ellers har Byen lidt stærkt af de gentagne Bombardementer. Om Sommeren er Byen et henrivende Sted at besøge. Paa den ene Side flyder Træaa, milevidt bedækket med et vidunderligt blomstrende hvidt Flor af Aakander. Paa den anden Ejder med Vesterhavets graa Vande, hvor Ebbe og Flod skiftevis gør sig gældende. Paa dette Sted er Ejderfloden meget bred. Over Grænsefloden fører en ny høj Jernbanebro, der forbinder Sønderjylland med Ditmarsken.

Her i Sydslesvig er det endnu vanskeligere end i Nord-slesvig for den ikke stedkendte at finde ordentlig Vej paa langs gennem Midterlandet. Som Kortet viser, er det meget magert Land. Den berømte danske Sprogtunge naaede saa langt mod Syd som til Fjorde, Nordøst for Husum. Endnu vil maa paa-vise interessante Rester af dansk Sprog og Sprogtone i Mellem-slesvigs Sogne nærmere den nuværende Grænse. Flere Steder er der nu taget et Arbejde op for dansk Sind, dansk

Sprog og Kultur, f. Eks. i Valsbøl, hvor Maren Sørensen virker.

Nord herfor paa denne Side af den nuværende Grænse ligger den nationalt mest truede Del af det danske Sønderjylland, hvis Hjørne udgøres af de fire Sogne Udbjerg, Nr. Løgum, Løjt og Rinkeæs; det er den saakaldte skæve Firkant. Steder som Udbjerg, Tinglev, Uge, Ravsted er stærkt prægede af Tyskhed. Men selv oppe i Haderslev Amt kan man, som i Vilstrup paa Næsset, finde betydelige Grader af Hjemmetyskhed; den naar endogsaa op til den gamle Grænse i Oksenvad og Jels. I nogle Tilfælde skyldes dette aabenbart det gamle Tilhørsforhold, idet Højer, Tønder og Aabenraa hørte til Hertugens Lande, medens den udprægede Modsætning dertil er Sognene i de saakaldte Enklaver. Vestslesvigske Sogne som Emmerlev, Hjerpsted, Ballum, Skast, Randerup og Mjolden er næsten kemisk fri for Tyskhed. Men dette gælder ogsaa de fleste Sogne i Rangstrup S. og N. Herred og Sognene længst Nord i „det idelle Hjørne“. Deroppe er det den gamle Grænses Nærhed og Højskolerne, hvis Virkning gør sig gældende. I hele Vestslesvig har Ribekulturen, religiøst præget, haft stor Betydning. Ikke for intet er Brorson født i Randerup og har været Biskop i Ribe. Gennem hans Salmer taler Vestslesvigs Natur, og hans Sang er gaaet dybt i Vestslesvigeren.

Kører man med Banen gennem Vestslesvig ses næsten kun ringe Jord, men ude i Marskegnene naas omtrent den højeste Frugtbarhed. Man finder rige Marskgaarde i det vestlige Skærbæk Sogn. Gaardene i Ballum kan være lige saa højt skyldsatte som Gaarde paa Als, i Sundeved og i Aller og Fjelstrup i Haderslev Amt. Ogsaa herude har gammel Velstand sat Frugt i Opførelsen af prægtige Gaarde. De findes i Ballum og lidt længere sydpaa, f. Eks. Skastgaard og Aasgaard, begge i Skast Sogn.

Rigtigt forstaaet er nu Vestslesvig ikke alene Landet nærmest ved og Vest for Banen. Vestslesvigsk Folkesind, Karakter og Skik naar langt ind mod Midten. Linjen gaar ned

omtrent mellem Højrup og Toftlund, Arrild og Branderup, Løgumkloster og Bedsted, Øster Højst og Ravsted, Bylderup og Tinglev, Burkal og Bov. Saa langt østerpaa som Ribe, Løgumkloster og Tønder Kirker samt Vongshøj er elsket og kan ses, det er Vestslesvig.

Med e' gammel Vej.

I større eller mindre Afstand fra Østbanen og Øst for denne kan man endnu delvis finde den gamle Oldtidsvej gennem Landet. Den fulgte Højdelinjen, hvor Skove og Moser havde mindst Udstrækning. Kær- og Sumpstrækninger mod Vest, særlig Gelsaalavningen og den store Tinglevflade var en Hindring saa vel for Færdsel som for Bebyggelse. Til modsat Side laa store, næsten sammenhængende Skove, hvorved Østkysten ikke blev tilgængelig fra Midterlandet uden gennem Fjorde og ad Aaer; disse sidste har til den Side kun været korte med ringe Vandføring.

Den yngre Stenalders og ældre Bronzealders Højlandsbebyggelse fulgte Skellet mellem Østkystens Ler og Midterlandets Sand, da man til begge Sider mødte Hindringer for at faa Udbytte af den Tids primitive Agerbrugsmetoder. Bebyggelsen strakte sig i Nordslesvig oven for Bredeaa ogsaa til de vestlige Egne, medens i Sydslesvig kun Egnen Nordøst for det nuværende Husum ned mod Stedet for Frederiksstad og Stoppelholm var bebygget. Om Bebyggelsen i Vestslesvigs nordlige Del vidner en Mængde Bronzehøje paa Bakkeøen Hjerpsted-Emmerlev, hvor de er bedre bevarede end i nogen anden Egn. Bosættelsens faste Kerne var de ældgamle milelange Færdselsveje fra Egn til Egn, hvoraf den østlige Længdevej fik særlig Betydning.

Fra Nørrejylland kom en Skraavej ned over Hjortvad, Fole, Gram, Bæk, Nustrup og Skrydstrup. Den løb sammen med en anden fra Jels, Oksenvad, Sommersted, Jegerup, Vojens, Over Jerstal og videre over Ø. Løgum, Rise, Hjorkær til Uge. Derfra sprang den over paa en østligere Linje over Povlskro til Bov,

Vedding, S. Smedeby, Lyrskov, Husby og stødte til Ejder et Stykke Øst for Rendsborg. Den østlige Række Navne tegner i Hovedsagen Forløbet af den berømte Oksevej. Navnet stammer fra de store Kvægdrifter, hvorom man kan læse i Fejlbergs „Dansk Bondeliv“.

Denne Oldtidsvej har fra Begyndelsen været ledsaget af talrige Rækker og Samlinger af Høje (Kæmpehøje), hvoraf en Del er tilbage, men et alt for stort Antal er sikkert i Tidens Løb helt ødelagt. Navne som Vojens, Jerstal, Udal, Torsbjerg er paa samme Tid Vidnesbyrd om disse Egnes tidlige og stærke Bebyggelse og om deres deraf følgende Inddragelse i Oldtidens Kultus. Det er hellig Grund, vi færdes paa.

Den nordligste Del af denne Vej ligger nu ikke længere klar. Saa tydelig, at den kan følges paa Kortet, bliver den først ved Immervad — Nordvest for Hovslund — paa Grænsen mellem Haderslev og Aabenraa Amter. Derfra kan den følges uden Afbrydelse lige til ned forbi Slesvig.

Men i de sydlige Egne, det sker allerede Nord for Bov, ændres dens Navn gennem et særdeles veltalende Navneskifte til Hærvejen. Syd for Danevirke ligger den bred og aaben, men ubenyttet og eftergroet i Græs. Ad denne mægtige Færdselsvej maa særlig i Middelalderen alle Angrebshære være rykket frem — mod Nord eller mod Syd. Hele Vejstrækningen har i de senere Aar været Genstand for Undersøgelser samtidig med, at flere Afsnit af den — i den sidste Tid — er inddraget i moderne Vejanlæg og dermed forsvundne.

Køkkenmøddinger er paa Grund af Sænkningen næsten ukendt i Sønderjylland undtagen langs Løjt Strand ved Genner Fjord. Gemt i Østkystens Skove, hvor Begærligheden efter Jord lod dem være i Fred, finder man et stort Antal Dysser fra den ældre Stentid. Derimod følger den yngre Stentids Høje som paavist den gamle Færdselsvej. Mange af dem er der ved ny Gravanlæg bygget videre paa ind i Bronzetiden. Den største Høj i Sønderjylland, maaske endog i Danmark, findes ved Hovslund; det er det mægtige Hanebjerg. Nordøst for

Hovslund St. tæt ved Oksevejen er ogsaa Nordslesvigs eneste Runesten fundet, men den blev bortført til en Gaard ved Berlin af en tysk Prins. Saaledes er i det hele taget Sønderjyllands Oldtidsfund havnet mange forskellige Steder. Dette gælder ogsaa de mægtige Fund fra Vikingetiden, der er gjort navnlig her i Sønderjylland. Berømte er Fundene i Hjortspringkobbelen i Svenstrup Sogn paa Als for en halv Snes Aar siden. Det samme gælder de store Fund i Nydam Mose i Sottrup Sogn paa Sundeved; men disse havnede derimod i Kiel, saaledes den store Baad, kaldet Nydambaaden. Det var almindeligvis den overvundnes Vaaben og øvrige Udrustning henlagt som Gave til Guderne. Dette siger os, at Sønderjyllands Betydning som Valplads er ældre og større, end nogen Historie kan berette. Noget af det i Tidens Løb fundne kan studeres paa Musæer ogsaa hernede, idet der foruden det store Musæum paa Sønderborg Slot ogsaa er mindre Musæer i Haderslev og Aabenraa; af disse sidste er Haderslevs det ældste og bedste. Der er her ogsaa særlig Lejlighed til at skaffe sig et Indtryk af Sønderjyllands Boligkultur gennem de tre Hovedformer: Bulhuse, Bindingsværk og Huse af brændte Sten.

Lad dette til Slutning minde om, at den sønderjydske Befolkning, og det hvad enten den enkelte kalder sig dansk eller tysk, er hjemkær og hjemstavnspræget trods nogen. I dette Kampens Land, hvor Indsatsen saa ofte var Livet, var Hjemmet og Hjemstavnen altid for Slesvigeren Kampens egentlige Genstand. Men over Slesvigeren i Almindelighed staar for os den danske Slesviger, der har søgt i Danmark at se sit større Hjem, sin store Hjemstavnen.

Og derfor har for mange af os, der kommende andetsteds fra har fundet et Hjem hernede, Udviklingen siden 1920 i nogen Grad været tragisk. Den økonomiske Krise efter Genforeningen ramte Sønderjylland haardt, haardere end det øvrige danske Land. Den ramte dobbelt haardt den sønderjydske Bonde, som truedes i det kæreste, han ejede paa Jorden. De saakaldte Bevægelser var alle Udslag af dette ene: Bondens Angst for at

miste Jord, Gaard og Hjem. Men tredobbelt ramtes den danske Sønderjyde, der maatte give en daarlig dansk Politik stor Skyld i, hvad der kom. Derfor er det ikke overdrevet at sige, at Nationalfølelsen staar i Fare.

Kom til Sønderjylland til Sommer! Forøg dit Kendskab og plej din Kærlighed til dette gamle danske Land. Til dette Land og dets ejendommelige Befolkning er vi alle bundet med tusinde Baand, selv om vi ikke har Rede paa dem alle hvert især.

R. Kaae.

U N G D O M S B Ø N .

Mel.: Langt over Lande.

Herre vi loved'
tro dig at følge,
tro dig at tjene i al vor Id.
Selv gaar du foran,
baner os Vejen,
giver os Styrke til Livets Strid.
Sandhed og Frejdighed og Renhed du give,
blot vi har dig til at styre vor Færd.
Herre, velsign os, Herre, velsign os,
Herre, velsign du din unge Hær.

Herre vi loved' —
men har dog ofte
svigtet dig for at tjene os selv.
Saadanne staar vi
skamfulde for dig,
Blikket bortvendt fra Himmelens Hvælv.
Vi er afmægtige, om ej du os hjælper,
derfor vi beder paa Trods af vort Værd:
Herre, velsign os, Herre, velsign os,
Herre, velsign du din unge Hær.

Herre, vi knæle
for dig i Støvet
— usle som Ormen under vor Fod —
knæsat af Synden;
men du os kaared',
Himmelens Porte for os oplod.
Din er Fortjenesten og Æren alene,
dog hos hver enkelt vil du være nær.
Herre, velsign os, Herre, velsign os,
Herre, velsign du din unge Hær.

Jens C. Andersen.

FRA AAR TIL AAR.

I. Forflyttelser m. m.

[Medlemmerne bedes i Aarets Løb indsende Meddelelser om Forflyttelser, Ansættelser, Aarskursus og lignende til Lærerinde, Frk. *Olga Torsbakke*, Johannevej 2, Charlottenlund (Aargangene 1908–21) og Lærerinde, Frk. *Louise Skovgaard*, Roarsvej 13², Kbhvn. F. (alle Aargangene fra 1922.)].

Fru Pastorinde *Martha Husum*, f. *Jensen* (1912), er flyttet fra Vammen Præstegaard til Viborg, grundet paa, at Pastor *Husum* af Helbredshensyn har maattet søge sin Afsked.

Otto Iversen, (1915), *Skive*, har haft den Sorg at miste sin Hustru.

J. Aug. Jensen (1918), forhen *Vesterhede Skole*, er forflyttet til *Sahl* pr. *Vinderup*.

Harry Hansen (1919), forhen *Baarse*, er forflyttet til *Ring* pr. *Lundby*.
Enelærer *Herman Larsen* (1919), *Fredensdal*, er kaldet til Lærer ved *Odense kommunale Skolevæsen*.

Førstelærer *Marinus Larsen* (1919), forh. *Aastrup*, er kaldet til Førstelærer i *Nørager*.

Carl Martin Larsen (1919), har opnaaet fast Ansættelse som Døvtummelærer ved *Døvtummeskolen* i *Nyborg*.

Lærer *Th. Jensen* (1921), Nr. *Omme*, *Grønbjerg*, har i 1931 bestaaet Tillægseksamen i *Engelsk og Tysk*.

Hans Thomsen (1922) er (Tidspunktet ubekendt) blevet *Skolebestyrer* for *Magleby Realskole*, pr. *Borre*, *Møen*.

Kymer (1926), *Rønne*, er blevet fast ansat ved *Gentofte kommunale Skolevæsen* med *Timer* ved *Maglegaardsskolen*, *Hellerup*.

Kr. *Søllested* (1930) forflyttet fra *Haslev* til *Gentofte kommunale Skolevæsen*.

Aarskursus paa Statens Lærerhøjskole.

Skolebestyrer *Alfred Jørgensen* (1913), Lærer *Vilhelm Sørensen* (1914), Lærer *S. Aa. Juul* (1916) havde Aarskursus 1929–30.

Lærer *Fr. Larsen* (1916), Lærer *Scheel* (1916), Lærer *Th. Jensen* (1921) havde Aarskursus 1931–32.

II. Tilgang af nye Medlemmer.

Aargang 1932.

- Agnes Bundgaard, Th. Niensengade 47, Herning.
 Aksel Christiansen (Kaktus) Bredgade 9, Haslev.
 Egon Christensen, Holmegårds Glasværk pr. Olstrup.
 Lis Davidsen, Sygehusvej, Haslev.
 H. Aagaard Hauge, Ulkjær pr. Vejle.
 Viggo Bak Harder, Kallehave.
 Svend Aage Hansen, Østergade, Haslev.
 Egil Hansen, Rønnebæk pr. Næstved.
 Mandrup Hansen, »Emilsminde«, Asaa.
 Helga Hansen, Grøftemark Skole, Strøby.
 Ellen Hansen, Peder Frandsensstræde 4², Helsingør.
 Johs. Hansen, Adr. J. Chr. Hansen, Haarslev, Sandved.
 Ejnar Hansen, Adr. Ole Hansen. Skamstrup, Sig.
 Ingeborg Johansen, »Skovholmslund«, Haslev.
 Egon Jørgensen, Vordingborgvej 14, Næstved.
 Olga Jensen, Nyvej 7, Hedehusene.
 Magda Jensen, Emborggaard, Braaby.
 Tage Winther Jensen, Bindslev pr. Bindslev.
 Elith Lassen, Ørsted, Jylland.
 Lydia Larsen, Tejn, Bornholm.
 Lauritz Larsen, Lou.
 Harry Mielche, Jernbanegade, Haslev.
 Elias Møller, Adr. Alfred Møller, Skovby pr. »Rask Mølle.«
 Irene Nielsen, Olstrup pr. Olstrup St.
 Aksel Østerskov Nielsen, Lysholms Allé, Haslev.
 Ricard Pedersen, Hørve St.
 Gunnar Rasmussen, Fixvej 4, Næstved.
 Hans Schnell, »Solvang« pr. Munkebjergby.
 Emanuel Thanning, Haslev.
 Aage Petersen Vang, Næstelsø pr. Næstved.

REGNSKAB FOR AARET 1931—32.

Indtægt:	Kr.	Ø.	Udgift:	Kr.	Ø.
Kassebeholdning	1,018	93	Annoncer.....	11	10
Kontingent 486 à 2 Kr.....	972	00	Fragt.....	6	30
— af 26 Mdl. 1 Kr.....	26	00	Frimærker og Porto	190	90
Portoindtægt.....	159	55	Blanketter og Konvolutter	49	75
Renter	36	79	Aarsskrifter	610	00
			Kassebeholdning	1,345	22
	2,213	27		2,213	27

Melløse pr. Skævinge.

W. J. J. Willadsen,
Regnskabsfører.

Undertegnede har gennemset Regnskabet og fundet det i Overensstemmelse med de os forelagte Bilag.

Odense, den 18. Januar 1933.

J. P. Krüger.

Skodborg, den 24. Januar 1933.

Marie Petersen.